

Zákon č. 328/2025 Sb., o výzkumu, vývoji, inovacích a transferu znalostí: rekodifikace právního rámce VaVal v ČR

Act No. 328/2025 Coll., on Research, Development, Innovation, and Knowledge Transfer: Recodification of the R&D&I legal framework in the Czech Republic

Petra Solská

Zákon č. 328/2025 Sb., o výzkumu, vývoji, inovacích a transferu znalostí, je nejvýznamnější rekodifikací systému VaVal za více než dvě dekády. Nahrazuje zákon č. 130/2002 Sb., jehož opakované novelizace postupně oslabily přehlednost původního rámce a ztížily jeho schopnost reagovat na proměňující se potřeby výzkumného a inovačního systému. Zákon je komplexní rekonstrukcí právního rámce doplněnou změnovým zákonem č. 329/2025 Sb. a prováděcími předpisy. Článek interpretuje zákon jako rámec pro investičně pojaté řízení veřejné podpory VaVal, tedy pro rozhodování o tom, jak stát podporuje vznik, rozvoj a využití znalostí a inovací. Klíčovým principem je propojení excelence a dopadu: excelentní výzkum přestal být hodnotou sám o sobě a stal se podmínkou, jejíž přínos musí být doložitelný pro prosperitu, bezpečnost a mezinárodní důvěryhodnost státu. Zákon proto neposiluje pouze schopnost výzkumných organizací převádět výsledky do praxe, otevírá rovněž prostor pro nástroje, které mohou zvýšit poptávku po znalostech, technologiích a inovacích. Text nepředstavuje právní rozbor nové úpravy, ale sociologicko-historicko-ekonomickou analýzu, která zasazuje novou právní úpravu do širšího kontextu českého systému VaVal. Text je koncipován jako konzistentní oblouk: kontext – změny – implementační podmínky – diskuse – doporučení – závěr.

Editorial

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

při pohledu na témata současné diskuse o výzkumu a inovacích, která probíhá jak na úrovni Evropské unie, tak v OECD, je patrné, že výzkumná a inovační politika prochází poměrně zásadní proměnou ve dvou vzájemně propojených rovinách. Za prvé se mění její zaměření. Důraz se přesouvá od podpory tvorby znalostí a jednotlivých výstupů VaVal k širším otázkám difuze technologií, růstu a škálování inovativních firem, produktivity, strategických technologií, odolnosti a příspěvku výzkumu k hospodářské a společenské transformaci. Výzkum a inovace jsou tak stále častěji vnímány také jako podmínka dlouhodobé konkurenceschopnosti a schopnosti společnosti reagovat na nové výzvy.

Za druhé se proměňují mechanismy realizace výzkumné a inovační politiky. Dochází k posunu od izolovaných dotačních programů a relativně statického plánování k aktivně řízeným portfoliím nástrojů, větší koordinaci s průmyslovou, regulační a investiční politikou, mobilizaci soukromých zdrojů, experimentování a systematictějšímu využívání strategické inteligence. Výzkumná a inovační politika se tak stále více posouvá od podpory jednotlivých aktivit VaVal k širšímu řízení podmínek pro technologické a strukturální změny. To zároveň klade vyšší nároky na schopnost veřejné správy stanovovat priority, koordinovat různé aktéry a průběžně vyhodnocovat skutečné výsledky a dopady používaných nástrojů.

Na tento vývoj se snaží reagovat také nová česká legislativní úprava, která vytváří obecný rámec pro podporu výzkumných a inovačních aktivit a rozvoj českého výzkumného a inovačního systému. Zákon č. 328/2025 Sb. se snaží překročit dosavadní důraz na procesní správnost poskytování veřejné podpory a vytvořit předpoklady pro její strategičtější a více investičně pojaté řízení. Posiluje orientaci na účelnost, efektivitu a hodnocení dopadů, posiluje význam transferu znalostí v aktivitách výzkumných organizací a začleňuje témata, která nabývají na významu i v evropské a mezinárodní debatě, jako jsou ochrana bezpečnostních zájmů státu, vědecká integrita, otevřená věda, rozvoj lidského potenciálu či nové nástroje podpory inovací.

Za důležitý úspěch považuji již samotnou skutečnost, že se v poměrně roztříštěném prostředí českého systému VaVal podařilo nalézt shodu na kompromisním znění nové právní úpravy, aniž by se vytratily její hlavní modernizační prvky reagující na nové potřeby a trendy podpory výzkumných a inovačních aktivit. Jak však podrobněji ukazuje článek v tomto čísle Erga, skutečný význam nové právní úpravy ukáže až její implementace – tedy schopnost ministerstev, poskytovatelů a výzkumných organizací převést nové principy do každodenní praxe strategického i operativního řízení.

Přeji vám zajímavé a inspirativní čtení.

Michal Pazour

zástupce ředitele Technologického centra Praha

Analýzy a trendy výzkumu, technologií a inovací

Recenzovaný časopis

Tištěná verze:
ISSN 1802-2006

Elektronická verze:
ISSN 1802-2170

Evidenční číslo:
MK ČR E 16622

Redakční uzávěrka:
30. 6. 2026

Články uvedené v přehledu na titulní straně prošly recenzním řízením.

www.tc.cz/ergo

Vydavatel

Technologické centrum Praha
(IČ: 60456540)
Ve Struhách 1076/27, 160 00 Praha 6
tel.: +420 234 006 100
www.tc.cz, www.strast.cz

Redakční rada

Ing. Michal Pazour, Ph.D. (předseda)
Mgr. Martin Fařun
Ing. Jiří Janošec, Ph.D.
PhDr. Lukáš Levák
Ing. Karel Klusáček, CSc., MBA
Ing. Ivan Pilný
Ing. Jiří Plešek, CSc.
doc. Ing. Jiří Vacek, Ph.D.

Redakce

Mgr. Martin Fařun (odpovědný redaktor)
fatun@tc.cz
Ing. Iva Vančurová (copy editor, distribuce)
vancurova@tc.cz

Grafická úprava

MgA. Martin Procházka, creature.cz

Elektronická verze časopisu je volně dostupná na adrese www.tc.cz/publikace, kde si lze rovněž objednat bezplatné zaslání tištěné verze (do vyčerpání zásob). Pravidla pro přijímání příspěvků a pokyny pro autory jsou k dispozici na www.tc.cz/publikace.

Publikování, přetištění či šíření obsahu nebo jeho části jakýmkoli způsobem v českém či jiném jazyce je možné s uvedením zdroje. Za původnost příspěvku odpovídá autor.

Rádi bychom s úctou připomněli dlouholetého člena redakční rady Erga Ing. Karla Aima, CSc., který nás na konci roku 2025 opustil. Za jeho dlouholetou spolupráci, zkušenost, nadhled a čas věnovaný práci redakční rady mu patří naše upřímné poděkování.

Zákon č. 328/2025 Sb., o výzkumu, vývoji, inovacích a transferu znalostí: rekodifikace právního rámce VaVal v ČR

Petra Solská

Technologické centrum Praha, CZ

Abstrakt

Zákon č. 328/2025 Sb., o výzkumu, vývoji, inovacích a transferu znalostí, je nejvýznamnější rekodifikací systému VaVal za více než dvě dekády. Nahrazuje zákon č. 130/2002 Sb., jehož opakované novelizace postupně oslabily přehlednost původního rámce a ztížily jeho schopnost reagovat na proměňující se potřeby výzkumného a inovačního systému. Zákon je komplexní rekonstrukcí právního rámce doplněnou změnovým zákonem č. 329/2025 Sb. a prováděcími předpisy. Článek interpretuje zákon jako rámec pro investičně pojaté řízení veřejné podpory VaVal, tedy pro rozhodování o tom, jak stát podporuje vznik, rozvoj a využití znalostí a inovací. Klíčovým principem je propojení excelence a dopadu: excelentní výzkum přestal být hodnotou sám o sobě a stal se podmínkou, jejíž přínos musí být doložitelný pro prosperitu, bezpečnost a mezinárodní důvěryhodnost státu. Zákon proto neposiluje pouze schopnost výzkumných organizací převádět výsledky do praxe, otevírá rovněž prostor pro nástroje, které mohou zvýšit poptávku po znalostech, technologiích a inovacích. Text nepředstavuje právní rozbor nové úpravy, ale sociologicko-historicko-ekonomickou analýzu, která zasazuje novou právní úpravu do širšího kontextu českého systému VaVal. Text je koncipován jako konzistentní oblouk: kontext – změny – implementační podmínky – diskuse – doporučení – závěr.

Recenzovaná přehledová stať
Obdrženo redakcí: 4. 3. 2026
Přijato k publikování: 30. 6. 2026

Klíčová slova: zákon č. 328/2025 Sb.; zákon č. 329/2025 Sb.; VaVal; excelence a dopad; strategické řízení; řízení rizik; hodnocení dopadů; lidský potenciál; transfer znalostí; otevřená věda a popularizace VaVal; etika výzkumu, vědecká integrita a dobrá vědecká praxe; ochrana bezpečnostních zájmů státu; ERA; rozvoj inovací; testovací a experimentální infrastruktura; regulační sandbox

Act No. 328/2025 Coll., on Research, Development, Innovation, and Knowledge Transfer: Recodification of the R&D&I legal framework in the Czech Republic

Petra Solská

Technology Centre Prague, CZ

Abstract

Act No. 328/2025 Coll., on Research, Development, Innovation and Knowledge Transfer, represents the most significant recodification of the Czech RDI system in more than two decades. It replaces Act No. 130/2002 Coll., whose repeated amendments gradually reduced the clarity of the original framework and weakened its ability to respond to the changing needs of the research and innovation system. The Act constitutes a comprehensive reconstruction of the legal framework, complemented by Amending Act No. 329/2025 Coll. and implementing regulations. This article interprets the Act as a framework for a more investment-oriented governance of public support for RDI: in other words, as a basis for deciding how the state supports the creation, development and use of knowledge and innovation. Its key principle is the connection between excellence and impact. Excellent research is no longer treated as a value in itself, but as a precondition whose contribution must be demonstrable in terms of the country's prosperity, security and international credibility. The Act therefore not only strengthens the capacity of research organisations to translate results into practice, but also opens space for instruments that may increase demand for knowledge, technologies and innovation. The text is not a legal commentary on the new legislation. Rather, it offers a sociological, historical and economic analysis that places the new legal framework within the broader context of the Czech RDI system. It is structured as a coherent arc: context – changes – implementation conditions – discussion – recommendations – conclusion.

Peer-reviewed synoptic paper
Received: 4. 3. 2026
Accepted for publication: 30. 6. 2026

Keywords: Act No. 328/2025 Coll.; Act No. 329/2025 Coll.; R&D&; excellence and impact; strategic management; risk management; impact assessment; human potential; knowledge transfer; open science and the popularization of R&D&; research ethics, scientific integrity, and good scientific practice; protection of national security interests; ERA; innovation development; testing and experimental infrastructure; regulatory sandbox

Úvod

Nové podmínky konkurenceschopnosti

Globální ekonomika se transformovala: produktivita, nikoli přírodní zdroje určuje, které ekonomiky porostou. Tento posun nevratně změnil podmínky, za nichž státy soutěží o investice, talenty a technologickou autonomii. Právní rámec není pouze administrativní kulisou, ale kritickým faktorem, který konkurenceschopnost národního ekosystému buď akceleruje, nebo brzdí.

Limity dosavadního nastavení systému

Zákon č. 130/2002 Sb. byl v době vzniku moderním nástrojem, postupně však prošel třídvaceti novelizacemi. Parciální změny řešily dílčí problémy, v souhrnu ale zvýšily komplexitu bez odpovídající soudržnosti. Výsledkem byla vyšší právní nejistota a slabší schopnost směřovat veřejné prostředky ke kvalitě a socioekonomickému přínosu.

Modernizace právní úpravy jako jedna z odpovědí na výkonnostní limity systému

Zákon č. 328/2025 Sb., o výzkumu, vývoji, inovacích a transferu znalostí, („zákon č. 328/2025 Sb.“) tento cyklus přerušuje: nejde o dílčí úpravu, ale o rekonstrukci rámce, doplněnou změnovým zákonem č. 329/2025 Sb. („změnový zákon“), který promítá novou logiku do souvisejících předpisů, a prováděcími předpisy. Reforma reaguje na situaci, kdy Česká republika s výdaji na VaVal ve výši 1,82 % HDP¹ zaostává za průměrem EU (2,24 % HDP²) i za cílem ERA (3 % HDP³) a mezi lety 2020 a 2025 oslabila svou pozici v indexu globální inovační výkonnosti (Global Innovation Index, GII)⁴ z 24.⁵ na 32.⁶ místo – propad, který není statistickou anomálií, ale signálem omezené schopnosti proměňovat investice do znalostí ve výsledky a dopady. Debata se proto nemůže omezit jen na objem prostředků: rozhodující je i přínos každé investované koruny a schopnost mobilizovat soukromý kapitál a vytvářet prostředí pro špičkové talenty.

Tabulka 1: Legislativní architektura nové právní úpravy VaVal

Vrstva právní úpravy	Právní základ	Funkce/role	Klíčový význam pro novou úpravu
Pátevní zákonná úprava	Zákon č. 328/2025 Sb.	Vymezuje základní instituty, odpovědnosti a logiku veřejné podpory VaVal.	Představuje základní normativní rámec nové úpravy VaVal. Určuje, co systém podporuje, kdo za co odpovídá a podle jakých principů má systém VaVal fungovat.
Navazující změnová legislativa	Změnový zákon č. 329/2025 Sb.	Promítá novou právní úpravu do vybraných souvisejících předpisů.	Nejvýznamněji zasahuje do: • zákona č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích, zejména ve vztahu k nakládání s výsledky VaVal, licencím, majetkovým účastem a právním podmínkám pro aktivnější spolupráci se soukromým sektorem.
			Dílčí návaznosti se týkají: • zákona č. 47/2002 Sb., o podpoře malého a středního podnikání, • zákona č. 283/1992 Sb., o Akademii věd České republiky, • zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, • zákona č. 227/2006 Sb., o výzkumu na lidských embryonálních kmenových buňkách, • zákona č. 234/2014 Sb., o státní službě.
Prováděcí aplikační vrstva	Prováděcí nařízení vlády	Rozpracovávají některé zákonné instituty do podoby použitelné v každodenní správní a implementační praxi.	Nařízení se týkají: • ocenění udělovaných ve VaVal, • informačního systému VaVal, • obecných pravidel rozpracovávajících některé zákonné instituty.

Zdroj dat: vlastní zpracování

Změna pojetí nastavení systému VaVal

Účinná alokace veřejných prostředků předpokládá prostředí jednotných, srozumitelných a předvídatelných pravidel, která snižují transakční náklady, zrychlují rozhodování a umožňují porovnatelně měřit výsledky napříč režimy podpory. Zákon ruší zákon č. 130/2002 Sb., konsoliduje roztržitá pravidla a novelizuje klíčové související předpisy. Přechodná ustanovení zajišťují kontinuitu běžících vztahů. Jejich sladění s novým režimem však bude třeba průběžně ověřovat zejména tam, kde se mění terminologie, pravidla vykazování a datové vazby.

Kvalita legislativního textu je však pouze vstupní podmínkou. Rozhodující bude realizační kapacita – na straně poskytovatelů schopnost řídit portfolio programů, provádět evaluace s důsledky pro alokaci a zajišťovat datovou interoperabilitu a na straně výzkumných organizací schopnost tuto logiku institucionalizovat. Podmínkou obojího je vůle selektivně podporovat excelenci před průměrností. Bez ní zůstane i dobře navržená reforma nevyužitým potenciálem.

Legislativní architektura nové úpravy

Nová právní úprava VaVal je koncipována ve třech legislativních vrstvách (viz tabulka 1): pátevní zákon vymezuje základní instituty a principy podpory, změnový zákon promítá nový rámec do souvisejících předpisů a tři prováděcí předpisy převádějí vybrané instituty do aplikační praxe.

Metodická poznámka k perspektivě článku:

Text neusiluje o právní komentář k jednotlivým ustanovením zákona, ale o analytické zhodnocení nové zákonné úpravy VaVal jako širší výpovědi o proměně českého systému výzkumu, vývoje, inovací a transferu znalostí: v historickém kontextu institucionálního vývoje, v sociologii vztahů mezi aktéry a v ekonomice veřejných investic do znalostí. Článek posuzuje zákon č. 328/2025 Sb. a změnový zákon č. 329/2025 Sb. (navazující prováděcí předpisy jsou v době vzniku článku v procesu přípravy) ve třech rovinách: jako normativní rámec, jako nástroj veřejné politiky a jako strategické sdělení o orientaci ČR.

Redakční poznámka:

Text pracuje se zněním zákona č. 328/2025 Sb. a zákona č. 329/2025 Sb. schváleným a vyhlášeným ve Sbírce zákonů v době vzniku článku. Závěry textu je třeba vztahovat k tomuto právnímu stavu.

I. Historický vývoj právního rámce VaVal v ČR

Zákon č. 328/2025 Sb. (a změnový zákon č. 329/2025 Sb.) je odpovědí na vyčerpání modelu financování a řízení VaVal podle zákona č. 130/2002 Sb. Rozsah reformy dává smysl pouze v kontextu toho, co jí předcházelo: právní rámec VaVal se od roku 1992 třikrát zásadně proměnil – každá generace přinesla novou logiku a vlastní limity (viz tabulka 2).

Tabulka 2: Tři generace legislativy VaVal v ČR (1992–2027+)

Generace právní úpravy VaVal v ČR	Období	Legislativní báze	Hlavní charakteristika
První generace	1992–2002	Zákon č. 300/1992 Sb.	Ad-hoc podpora, transformace akademických pracovišť, GA ČR
Druhá generace	2002–2027	Zákon č. 130/2002 Sb.	Kodifikace veřejné podpory, vstup do EU, orientace na proces, TA ČR
Třetí generace	Platnost: 2025 Účinnost: 2027+	Zákon č. 328/2025 Sb.	Transfer znalostí jako třetí role V0, bezpečnost, etika, integrita, lidský potenciál, měřitelný sociálně-ekonomický dopad

Zdroj dat: vlastní zpracování

Uvedené zákony představovaly v každé generaci dominantní legislativní osu. Související předpisy a prováděcí úpravy na ně navazovaly v praxi.

Metodická poznámka k periodizaci vývoje právního rámce VaVal:

Členění vývoje právního rámce do tří generací je analytickou zkratkou. Nejde o zpětné hodnocení starších úprav podle dnešních nároků na strategické řízení, transfer znalostí, měření dopadů či bezpečnost. Každá generace vznikala v odlišných dobových podmínkách a odpovídala jinému typu regulatorní potřeby. Přesto je členění pro účely studie užitečné, protože ukazuje posun dominantní logiky regulace VaVal: od transformace a institucionální stabilizace přes procesní a evropskou kompatibilitu až po současný důraz na zhodnocování veřejné podpory, bezpečnost, data a systémovou odpovědnost. Pomáhá vysvětlit, proč současná rekonstrukce není pouze technickou novelizací, ale pokusem přenastavit způsob řízení a odpovědnosti systému VaVal.

První generace (1992–2002): Institucionální základy a transformace

Zákon č. 300/1992 Sb., o státní podpoře vědecké činnosti a vývoje technologií, představoval přechod od centrálně řízeného financování k tržně kompatibilnímu systému státní podpory vědy. Splnil transformační úkol – ale nemohl už připravit systém na to, co přijde. Vstup do EU o dekádu později vyžadoval rámec plně kompatibilní s evropskými standardy veřejné podpory, který první generace legislativy nezajistila.

Tři určující dimenze této generace:

- **Investiční logika:** První jasné legislativní rozlišení mezi institucionální podporou (rozvoj organizací) a účelovou podporou (soutěžní granty) – rozdělení, které se stalo základní architektonickou volbou pro všechny následující generace.
- **Architektura správy:** Institucionální ukotvení Rady vlády pro výzkum a vývoj jako odborného a poradního orgánu vlády a zřízení Grantové agentury ČR (GA ČR) pro distribuci soutěžních prostředků.

- **Výkon a uplatnění výsledků:** Zákon umožnil adaptaci akademických pracovišť na podmínky tržní ekonomiky – aniž však nastavil mechanismy pro měření výstupu nebo hodnocení dopadu. Tato mezera se stala strukturálním dědictvím pro druhou generaci.

Druhá generace (2002–2027): Procesní stabilizace a limity fragmentace

Zákon č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků, splnil svůj primární cíl: kodifikoval veřejnou podporu v souladu se standardy EU a umožnil rozsáhlé využití nástrojů kohezní politiky. Selhal tam, kde byl vnější svět rychlejší než legislativní reakce. Regulace se soustředila na kontrolu vstupů a legitimitu procesů, nikoli na efektivitu výstupů a jejich zhodnocení. Třidvacet novel reagujících na evoluci unijního práva či změny v metodikách hodnocení proměnilo původně koherentní rámec v soubor pravidel, jehož schopnost reagovat na měnící se výzkumné priority postupně slábla. Systémová slabost nespočívala v původním záměru zákona. Jeho role v českém systému veřejného financování VaVal byla především stabilizační: byl zvláštní právní úpravou vůči obecnějším režimům nakládání s veřejnými prostředky. Úprava měla zohlednit, že výzkum, vývoj a inovace nelze řídit stejnou logikou jako běžný nákup služeb nebo předem definovaného plnění: pracuje s nejistým výsledkem, delším časovým horizontem a obtížně předvídatelnou hodnotou výstupu. Právě tato zvláštní povaha podpory VaVal postupně narážela na rostoucí procesní složitost, fragmentaci pravidel a omezenou schopnost systému průběžně vyhodnocovat, zda veřejná podpora skutečně vede ke kvalitě, účelnosti a využitelným výsledkům.

Systémové dopady kumulované komplexity se projevily ve třech dimenzích:

- **Investiční logika:** Systém ztrácel schopnost dynamicky přeměňovat prostředky k prokazatelné kvalitě a aktuálním společenským potřebám. Alokační se řídila procesní správností, nikoli výkonností.
- **Architektura správy:** Administrativní zátěž spojená s roztříštěností procesů prodlužovala rozhodovací cykly a brzdila agilitu výzkumných organizací. Správa systému se stávala cílem sama o sobě.
- **Výkon a uplatnění výsledků:** Po roce 2020 se prohloubilo napětí mezi kvantitou formálních výsledků a jejich reálným dopadem na produktivitu a inovační výkonnost ekonomiky. Silná váha bibliometrických měřítek v části hodnotící praxe přitom omezovala prostor pro inovace a systematicky řízený transfer znalostí.

Třetí generace (2027+): Investiční architektura a systémová odpovědnost

Zákon č. 328/2025 Sb., o výzkumu, vývoji, inovacích a transferu znalostí, není reakcí na jeden deficit – je strukturální odpovědí na všechny tři dimenze, které druhá generace nedokázala řešit. Přináší transformační změnu v klíčových oblastech: transferu znalostí, vědecké integrity, ochrany bezpečnostních zájmů státu, rozvoje lidského potenciálu a portfoliového řízení investic:

- **Investiční logika:** Provázání koncepčních dokumentů a zpřehlednění logiky výdajů. Důraz na účelnost a efektivitu vstupuje do celého cyklu podpory – od návrhu programu po hodnocení dopadu – a nahrazuje dosavadní orientaci na procesní shodu.
- **Architektura správy:** Implementace standardů etiky, vědecké integrity, otevřené vědy a ochrany bezpečnostních zájmů státu jako integrální součásti správy VaVal, nikoli jako volitelný doplněk závislý na institucionální kultuře jednotlivých organizací.
- **Výkon a uplatnění výsledků:** Transfer znalostí přestává být vedlejším produktem – stává se zákonným kritériem úspěšnosti výzkumné organizace a explicitní podmínkou přístupu k veřejné podpoře.

Měřítkem úspěchu přestává být objem vynaložených prostředků, stává se jím schopnost přeměnit nové znalosti v měřitelný ekonomický a společenský dopad. Průřezovým tématem celé nové architektury zůstává rozvoj lidského potenciálu a jeho udržení v národním ekosystému. Rizikem třetí generace není zákon, ale možný nesoulad mezi jeho ambicí a realizační kapacitou systému VaVal. Nová právní úprava vytváří modernější rámec pro strategické řízení, hodnocení, transfer znalostí, práci s daty i rozvoj výzkumných organizací. O jeho skutečném dopadu rozhodne, zda se tyto principy promítnou do každodenní praxe poskytovatelů, výzkumných organizací a veřejné správy.

II. Kontext vzniku nové právní úpravy VaVal – globální imperativy a strukturální tlaky

Nová právní úprava VaVal nevznikala jako izolovaná legislativně-technická změna. Přípravovala se v období, kdy se zásadně proměňují očekávání vůči veřejné podpoře výzkumu, vývoje, inovací a transferu znalostí: od schopnosti podporu poskytnout a administrovat ji ke schopnosti strategicky řídit veřejné investice do znalostí, chránit důležité kapacity a lépe proměňovat výsledky výzkumu ve vědeckou, společenskou, ekonomickou a bezpečnostní hodnotu.

Pro posouzení nové právní úpravy jsou podstatné tři vzájemně propojené tlaky (viz tabulka 3):

- **Evropský tlak** na konkurenceschopnost, excelenci a dopad.
- **Globální tlak** na technologickou bezpečnost, strategickou autonomii a práci s rizikem.
- **Národní tlak** na vyšší schopnost českého systému převádět veřejnou podporu do inovační výkonnosti, produktivity a měřitelné hodnoty.

Tabulka 3: Tři roviny proměny systému VaVal

Úroveň	Hlavní strukturální tlaky
Evropská úroveň	• Evropská mezera v inovacích a produktivitě: omezená schopnost převádět vědecký a technologický potenciál do růstu produktivity, škálování firem a vzniku globálních technologických lídrů. • Fragmentace evropského znalostního, kapitálového a tržního prostoru: nedostatečně rozvinutá „pátá svoboda“ pro výzkum, inovace, znalosti, data, kompetence a vzdělávání. • Nová generace evropských nástrojů VaVal po roce 2027: důraz na vyšší dopad, jednodušší pravidla, rychlejší implementaci, strategické sladění a silnější evropský výzkumný a inovační ekosystém.
Globální úroveň	• VaVal jako součást geopolitické soutěže: rostoucí význam VaVal pro hospodářskou sílu, bezpečnost, strategický vliv a mezinárodní postavení států. • Strategická autonomie a snižování technologických závislostí: potřeba rozvíjet vlastní kapacity v kritických a vznikajících technologiích a omezovat zranitelnost vůči externím dodavatelským, datovým a znalostním závislostem. • Zrychlující technologická změna a konvergence: vyšší nároky na schopnost propojovat AI, biotechnologie, kvantové technologie, materiálové vědy, digitální infrastruktury a další obory do nových aplikačních řešení.
Národní strukturální úroveň	• Mezera mezi ambicí a reálnou výkonností systému: přetrvávající umístění ČR ve středním pásmu mezinárodních inovačních srovnání a utlumený růst produktivity navzdory dlouhodobé ambici posílit znalostní základ ekonomiky. • Nedostatečně systémový převod podpory a kapacit do výsledků a dopadů: omezená schopnost proměňovat veřejné investice, výzkumné kapacity a dosažené výsledky do transferu znalostí, firemní absorpce, technologického škálování a měřitelné veřejné hodnoty. • Fragmentace řízení a nerovnoměrnost inovační výkonnosti: vysoké nároky na koordinaci mezi aktéry, poskytovateli a úrovněmi řízení spolu s výraznými regionálními rozdíly v kapacitě vytvářet, absorbovat a využívat inovace.

Zdroj dat: vlastní zpracování

Evropský kontext: VaVal jako investiční architektura konkurenceschopnosti

Evropský kontext lze popsat jako strategický obrat od podpory výzkumu k politice znalostní konkurenceschopnosti. Tři vlivné zprávy – The future of European competitiveness (Mario Draghi)⁷, Much more than a Market

(Enrico Letta)⁸ a Align, act, accelerate (Manuel Heitor)⁹ – představují propojenou diagnózu evropského výzkumného a inovačního prostředí: Draghi ukazuje mezeru mezi vědeckým potenciálem a růstem produktivity, Letta fragmentaci jednotného trhu znalostí a Heitor potřebu modernizovat evropské nástroje podpory VaVal po roce 2027.

• Evropská mezera v inovacích a produktivitě

Draghiho zpráva pojmenovala základní evropský problém: Evropa má silnou vědeckou základnu, ale nedokáže z ní v dostatečné míře vytvářet nové trhy, firmy s růstovým potenciálem a technologické lídry. Jde o schopnost celého systému spojit výzkum, kapitál, trh, průmyslovou politiku a regulační prostředí. Draghi upozorňuje na inovační mezeru mezi EU, USA a Čínou, statictější evropskou průmyslovou strukturu, nižší podnikové investice do výzkumu a vývoje a skutečnost, že část evropských technologických firem odchází za růstovým kapitálem a tržním prostředím mimo Evropu.

• Fragmentace evropského znalostního, kapitálového a tržního prostoru

Zpráva E. Letty problém zasazuje do rámce jednotného trhu. Její koncept „páté svobody“ rozšiřuje tradiční čtyři svobody vnitřního trhu o volný pohyb výzkumu, inovací, znalostí, dat, kompetencí a vzdělávání. Letta ukazuje, že Evropa nevyužije svůj vědecký a technologický potenciál v měřítku odpovídajícím USA nebo Číně, pokud bude její prostor pro znalosti, kapitál a infrastruktury nadále roztržštěn. Koncept „páté svobody“ (volný pohyb výzkumu, inovací, dat a znalostí) nespočívá jen v mobilitě výzkumníků nebo sdílení dat, ale v odstranění překážek, které brání tomu, aby se evropský vědecký a technologický potenciál měnil v inovace schopné růst v rámci celého vnitřního trhu. Znalosti se stávají novým výrobním faktorem, jehož efektivní využití vyžaduje odstranění národních administrativních bariér. VaVal se posouvá z okraje sektorové politiky do samotného jádra fungování jednotného trhu.

• Nová generace nástrojů VaVal po roce 2027

Heitorova zpráva promítá evropskou debatu o konkurenceschopnosti do otázky, jak mají být po roce 2027 nastaveny evropské nástroje VaVal. Její hlavní tezí není pouze vyšší rozpočet, ale i vyšší návratnost veřejných investic: jednodušší pravidla, rychlejší implementace, strategické systémové sladění a lepší propojení excelence, konkurenceschopnosti, společenských výzev a kapacity evropského výzkumného a inovačního ekosystému. Evropské financování nemá podporovat kvalitu jen na úrovni jednotlivých projektů, ale také schopnost systému vytvářet výsledky s širším vědeckým, ekonomickým a společenským dopadem.

Výše uvedené strategické zprávy nejsou přímým legislativním impulsem nové české úpravy, ale analytickým rámcem pro pochopení evropského prostředí, v němž zákon vznikl a v němž bude prováděn.

Globální kontext: výzkum jako součást bezpečnosti, autonomie a technologické soutěže

Globální kontext rozšiřuje debatu o bezpečnostní, technologickou a mocenskou dimenzi. Výzkum, vývoj, inovace a transfer znalostí se stále více posouvají z agendy hospodářského růstu do oblasti strategické odolnosti, ekonomické bezpečnosti a mezinárodního postavení států. Proměnu role VaVal urychluje geopolitická nestabilita, rychlé technologické změny a potřeba chránit klíčové znalostní kapacity. **OECD Science, Technology and Innovation Outlook 2025**¹⁰ proměnu popisuje jako posun od podpory výzkumné výkonnosti k řízení technologických kapacit, odolnosti a strategických závislostí. **WEF Global Risks Report 2026**¹¹ poskytuje širší obraz geopolitických a systémových rizik, v němž se tato proměna odehrává. Oba zdroje společně ukazují tři propojené globální tlaky: geopolitizaci technologií, snižování strategických závislostí a zrychlující technologickou konvergenci.

• VaVal jako součást geopolitické soutěže

Technologie, výzkum, vývoj a inovace se stávají nástrojem hospodářské moci, bezpečnostní politiky a mezinárodního vlivu – tím mění povahu samotné výzkumné spolupráce. WEF Global Risks Report 2026 upozorňuje, že se nacházíme v prostředí, v němž se ekonomická politika států stále těsněji propojuje s technologickou a bezpečnostní rivalitou. Toto období označuje jako „věk soutěže“ („The Age of Competition“) – fázi, v níž obchodní politika, investice, dodavatelské

řetězce, kritické suroviny a klíčové technologie přestávají být vnímány pouze jako ekonomické otázky a stávají se také nástroji geopolitického vlivu. Součástí tohoto posunu je i přísnější kontrola vývozu citlivých technologií, prověřování zahraničních investic a ochrana přístupu ke strategickým znalostem, datům a výzkumným infrastrukturám. OECD STI Outlook 2025 zachycuje rychlý posun výzkumné bezpečnosti z okrajového tématu do běžné součásti politik VaVal. Počet národních iniciativ v této oblasti vzrostl z 27 v roce 2018 na více než 250 v roce 2025 a počet zemí, které mají politiky výzkumné bezpečnosti se zvýšil z 12 na 41. Otevřenost výzkumu, dlouhodobě považována za základní podmínku vědeckého pokroku, naráží na požadavek na ochranu citlivých znalostí, duševního vlastnictví, výzkumných infrastruktur a strategických technologií.

- **Strategická autonomie a snižování technologických závislostí**
Geopolitická soutěž o kritické technologie přetváří priority veřejné podpory VaVal. OECD STI Outlook 2025 konstatuje, že vlády stále intenzivněji orientují výzkumnou a průmyslovou politiku k budování strategické autonomie, zejména v umělé inteligenci, kvantových technologiích, biotechnologiích, polovodičích a kritických surovinách. Roste také význam výzkumu s duálním využitím, který propojuje civilní a bezpečnostní aplikace a posouvá VaVal blíže k otázkám obrany, odolnosti a strategických technologií. OECD současně zdůrazňuje, že bezpečnostní opatření musí být přesná a přiměřená. Přehnaná omezení mohou oslabit právě ty vědecké kapacity a mezinárodní partnerství, která strategickou autonomii reálně zakládají.

- **Zrychlující technologická změna a konvergence**
Třetím tlakem je zrychlující se technologická konvergence. Mění nejen obsah výzkumu, ale i nároky na řízení, financování a koordinaci výzkumu. OECD STI Outlook 2025 ukazuje, jak AI jako průřezová technologie urychluje integraci dříve oddělených oborů (např. syntetické biologie, neurotechnologií, kvantových systémů, kosmických technologií nebo pokročilých materiálů) a vytváří inovace, které nerespektují tradiční hranice disciplín ani resortních kompetencí. Pro výzkumné systémy to znamená konkrétní strukturální požadavky: podporu mezioborové spolupráce, sdílení infrastruktur, flexibilnější nástroje financování, rychlejší transfer výsledků do praxe a schopnost testovat nové regulační a podpůrné přístupy.

Globální kontext doplňuje evropskou debatu o konkurenceschopnosti o bezpečnostní a technologickou dimenzi. Výzkum, vývoj, inovace a transfer znalostí se stávají součástí strategické kapacity státu: jde o schopnost budovat, chránit a mobilizovat znalostní základnu, na níž bude záviset hospodářská odolnost, technologická suverenita a mezinárodní důvěryhodnost země.

Národní strukturální kontext: nesoulad mezi ambicemi, kapacitami a výkonností systému

Domácí kontext je charakterizován nesouladem mezi dlouhodobým směřováním ČR ke znalostní ekonomice a schopností systému VaVal toto směřování promítnout do reálných výsledků. Na rozdíl od evropské a globální roviny nejde o vnější tlak, ale o vnitřní schopnost lépe převádět veřejnou podporu do využitelných znalostí, širších dopadů, vyšší produktivity a udržitelnějšího financování. Mezinárodní srovnání **European Innovation Scoreboard 2025**¹² a **Global Innovation Index 2025**¹³ ukazují, že ČR zůstává ve středním pásmu inovační výkonnosti. **OECD Economic Survey: Czechia 2025**¹⁴ zasazuje nižší inovační výkonnost ČR do širšího rámce zpomaleného růstu produktivity, nedostatečně rozvinutých vazeb mezi výzkumem a firmami a roztržitého řízení inovační politiky. **Kontrolní zjištění NKÚ**¹⁵ a **Regional Innovation Scoreboard 2025**¹⁶ doplňují praktickou dimenzi implementace: limity efektivnosti účelové podpory VaVal a územně nerovnoměrné rozložení inovační výkonnosti. Společně ukazují tři domácí strukturální limity: rozdíl mezi strategickou ambicí a skutečnou výkonností, nedostatečně systémový převod veřejné podpory do výsledků a dopadů a roztržité řízení inovační politiky v prostředí výrazných regionálních rozdílů.

- **Mezera mezi ambicí a reálnou výkonností systému**
Česká republika dlouhodobě směřuje k ekonomice založené na znalostech. Dostupná srovnání ukazují, že ambice se zatím nepromítá dostatečně přesvědčivě do měřitelné výkonnosti. **European Innovation**

Scoreboard 2025 řadí ČR mezi Moderate Innovators s výkonem na úrovni 80,6 % průměru EU a 19. místem mezi členskými státy. **Global Innovation Index 2025** řadí ČR na 32. místo ze 139 ekonomik. **ČSÚ**¹⁷ současně ukazuje, že výdaje na VaV v roce 2024 dosáhly 146,9 mld. Kč, jejich podíl na HDP zůstal na 1,82 %, tedy pod průměrem EU a výrazně pod úrovní Německa a Rakouska (Eurostat¹⁸ uvádí R&D intenzitu v EU 2,24 % HDP, v Německu 3,13 % HDP a v Rakousku 3,26 %). Klíčový je především trend: objem výdajů nominálně roste, ale jejich podíl na HDP stagnuje a ČR v intenzitě investic do VaV zatím nevykazuje zřetelné přibližování k výkonnějším inovačním ekonomikám.

- **Nedostatečně systémový převod podpory a kapacit do výsledků a dopadů**
Druhým problémem je nedostatečně pevná vazba mezi veřejnou podporou, výzkumnými kapacitami, výsledky a měřitelným dopadem. **OECD** ve své Ekonomické zprávě o Česku 2025 upozorňuje na zpomalení růstu produktivity po globální finanční krizi a jeho následné zastavení po pandemii. To vedlo k přetrvávající mezeře v produktivitě oproti průměru. Kontrolní zjištění **NKÚ** ukazují příbuzný problém na úrovni účelové podpory: v letech 2021–2023 stát prostřednictvím GA ČR a TA ČR poskytl téměř 30 mld. Kč, efektivnost této podpory snižovaly dlouhodobé systémové nedostatky. Počet patentů v projektech podpořených TA ČR klesl mezi lety 2019 a 2023 ze 113 na 65¹⁹ a podpora nesměřovala dostatečně do strategických oblastí. NKÚ současně upozornil, že rostoucí podpora TA ČR nebyla doprovázena silnější finanční spoluúčastí soukromého sektoru: míra této spoluúčasti se od roku 2017 snížila z 32 % na 23 % v roce 2023. Jádro problému nespočívá ve schopnosti veřejné prostředky rozdělit, ale systémově doložit, že z nich vzniká odpovídající vědecká, aplikační nebo společenská hodnota a že veřejná podpora dokáže účinněji mobilizovat i kapacity a zdroje soukromé sféry. Efektivnost podpory snižuje nedostatečně přesné strategické zacílení, nedostatečné propojení základního a aplikovaného výzkumu a omezená spolupráce mezi hlavními agenturami.
- **Fragmentace řízení a nerovnoměrnost inovační výkonnosti**
Třetím problémem je kromě regionální nerovnoměrnosti i širší nesoulad mezi institucionálním uspořádáním, koordinací nástrojů a výkonem českého inovačního systému. **OECD** upozorňuje, že řízení inovační politiky zůstává fragmentované a zahrnuje významný počet ministerstev a národních i regionálních agentur. Doporučuje posílit koordinaci mezi dotčenými aktéry. **Regional Innovation Scoreboard 2025**²⁰ ukazuje související územní rozměr tohoto problému: inovační výkonnost je v ČR výrazně nerovnoměrná. Praha se od ostatních regionů zřetelně odlišuje jako Strong Innovator, zatímco ostatní regiony zůstávají v nižších výkonnostních kategoriích. Koncentrace inovační výkonnosti v metropolitních uzlech je v moderních inovačních systémech přirozená. Problémem je, pokud ji nedoplňují funkční mechanismy přenosu, absorpce a zhodnocování znalostí v širší ekonomice. Jádro problému spočívá ve schopnosti systému zajistit, aby se znalosti, technologie a expertiza generované v nejsilnějších uzlech účinněji promítaly do podnikových inovací, regionálního rozvoje a modernizace veřejných institucí.

Domácí strukturální kontext ukazuje, že hlavní výzvou českého systému VaVal je kromě objemu veřejné podpory i schopnost převádět strategické ambice a dostupné kapacity do měřitelných výsledků, širších přínosů a vyšší výkonnosti systému.

III. Pilíře nové zákonné úpravy VaVal

Zákon č. 328/2025 Sb. mění pojetí správy veřejné podpory VaVal: od pasivního financování institucí k aktivně řízené podpoře znalostních kapacit a jejich uplatnění. Tato změna není terminologická – implikuje odlišnou logiku plánování, alokace a odpovědnosti za výsledky. Jádrem je systémová architektura pravidel, která propojuje strategii, způsobilost, nástroje podpory, mobilizaci zdrojů, hodnocení a datovou infrastrukturu – jako integrované operační uspořádání schopné plánovat, průběžně se zlepšovat a prokazovat přínosy veřejné podpory. Šest pilířů nového zákona nelze chápat jako izolované požadavky. Jejich hodnota spočívá v provázanosti: selhání kteréhokoliv z nich může narušit funkčnost celého hodnotového řetězce: Talent – Excellence – Dopad.

Metodická poznámka k členění nové právní úpravy VaVal do šesti pilířů:

Členění nové právní úpravy VaVal do šesti pilířů je analytickým rámcem pro výklad, nikoli formální strukturou zákona samotného. Jeho účelem není mechanicky převyprávět jednotlivá ustanovení, ale zřehlednit hlavní regulační logiku nové úpravy a ukázat, jak spolu jednotlivé nástroje souvisejí. Zákon pracuje s řadou institutů – koncepcemi, hodnocením, režimy podpory, způsobilostí, bezpečností výzkumu, transferem znalostí, daty a otevřenou vědou – které se v textu zákona prolínají a nelze je vždy jednoznačně přiřadit pouze k jedné části. Šest pilířů slouží jako interpretační mapa: umožňuje rozlišit, jak právní úprava usiluje o strategičtější řízení systému, vyšší důvěryhodnost příjemců, přesnější typologii podpory, lepší zhodnocování znalostí, silnější zpětnou vazbu a datově podložené rozhodování. Nejde tedy o alternativní členění zákona, ale o nástroj pro posouzení jeho očekávaných přínosů, limitů a praktických podmínek účinné implementace.

Každá z následujících podkapitol kombinuje dvě navazující roviny. Deskriptivní rovina – „Legislativní záměr a nové instituty“ – rekonstruuje, co zákon zavádí, jaký problém tím chce řešit a jakou změnu v řízení systému VaVal otevírá. Analytická rovina – „Reálná proveditelnost a implementační rizika“ – následně posuzuje, jaké metodické, programové, procesní a kapacitní předpoklady budou rozhodující pro to, aby se nové instituty promítly do praxe. Nejde o kritiku zákona, ale o vymezení podmínek, za nichž může jeho nové nastavení přinést očekávaný účinek.

Pilíř 1: Strategické řízení a víceletá předvídatelnost financování

1.1 Koncepční rámec VaVal

A. Legislativní záměr a nové instituty

Jedním z nejdůležitějších strukturálních deficitů druhé generace legislativy byla absence závazného propojení mezi strategickými prioritami a alokačními rozhodnutími. Zákon č. 328/2025 Sb. tento deficit řeší zavedením třístupňové kaskády strategických dokumentů, přičemž každá úroveň plní odlišnou funkci v investičním cyklu a je provázána se systémem hodnocení, průběžného posuzování dopadů a efektivity vynaložených prostředků. Tři úrovně tvoří funkční celek (viz tabulka 4):

- **Národní politika VaVal (§ 3):** Stanovuje celostátní priority, indikátory a strategickou alokaci kapitálu – investiční strategii státu pro budování a zhodnocování znalostních kapacit.
- **Koncepce poskytovatelů (§ 4):** Zajišťují implementaci národních cílů prostřednictvím specifických programů a režimů podpory. Mohou být nahrazeny jiným koncepčním dokumentem poskytovatele splňujícím zákonné náležitosti (snížení administrativní zátěže).
- **Dlouhodobé koncepce rozvoje výzkumných organizací (§ 5):** Definují rozvoj institucionálních kapacit, lidského potenciálu a strategií transferu znalostí. Mohou být nahrazeny jiným schváleným koncepčním dokumentem splňujícím zákonné náležitosti (snížení administrativní zátěže zejména pro menší VO).

Tabulka 4: Třístupňová kaskáda strategického řízení VaVal

Úroveň řízení	Časový rámec	Odpovědný subjekt	Schvaluje	Účel	Vazba na finance/KPI	Možnost náhrady
Národní politika VaVal	střednědobý	RVVI	Vláda	Nastavení priorit, indikátorů a rámec alokace	Referenční rámec pro alokaci a KPI systému	ne
Koncepce poskytovatelů	nejméně 5 let	Poskytovatelé	Vláda po projednání RVVI Poskytovatel	Překlápí národní cíle do programů a režimů podpory	Přímá vazba na programy, parametry výzev a evaluace	Ano – lze nahradit jiným koncepčním dokumentem splňujícím zákonné náležitosti
Dlouhodobé koncepce VO	5 let	Výzkumné organizace	institucionální podpory	Překlápí národní cíle do rozvoje kapacit, lidí, excelence a transferu znalostí na úrovni VO	Podklad pro institucionální rozvoj a očekávané výsledky	Ano – lze nahradit jiným koncepčním dokumentem splňujícím zákonné náležitosti

Zdroj dat: vlastní zpracování

B. Reálná proveditelnost a implementační rizika

- **Strategický horizont koncepcí bude třeba propojit s rozpočtovým plánováním.** Pětileté koncepce poskytovatelů a výzkumných organizací posilují strategickou stabilitu systému a vytvářejí důležitý rámec pro předvídatelnější rozvoj kapacit. Jejich praktický účinek bude záviset na tom, zda se podaří tuto koncepční rovinu propojit s ročním rozpočtovým cyklem a střednědobým výhledem veřejných výdajů. Na schválené pětileté strategie by měl navazovat metodický a rozpočtový mechanismus, který umožní promítnout strategické priority do víceletého finančního plánování.
- **Priority aplikovaného výzkumu mohou posílit strategické zacílení podpory, pokud budou navázány na programy a alokaci prostředků.** Priority aplikovaného výzkumu představují potenciálně silný nástroj pro lepší soustředění veřejné podpory do omezeného počtu témat s vyšší strategickou relevancí. Jejich praktické uplatnění bude záviset na tom, zda budou metodicky propojeny s Národní politikou VaVal, přípravou programů, parametry výzev a rozpočtovými rozhodnutími. Bez tohoto převodního mechanismu by jejich role mohla zůstat převážně orientační. Inspirací pro nastavení priorit může být přístup mission-oriented innovation (Mariana Mazzucato)²¹: místo tematicky vymezených oborových priorit lze formulovat ambiciózní, časově ohraničené společenské cíle – napříč resorty a disciplínami – ke kterým dokážou programy a alokace konvergovat. Národní politika VaVal by v tomto směru mohla vedle oborových priorit vymezit také několik konkrétních společenských misí, k nimž by se vztahovaly institucionální, účelové i systémové nástroje podpory. Takto vymezené priority přirozeně propojují programové zadávání, hodnocení dopadů i mobilizaci soukromého kapitálu kolem sdíleného výsledku.
- **Strategické řízení bude potřebovat kombinaci stability a průběžného ověřování aktuálnosti priorit.** Pětiletý cyklus koncepcí poskytovatelů a výzkumných organizací podporuje dlouhodobou institucionální stabilitu a předvídatelnost rozvoje. U Národní politiky VaVal a priorit aplikovaného výzkumu však zákon nestanoví stejně zřetelný mechanismus pravidelného přezkumu. Jako vhodné řešení se jeví rozlišit dvě navazující funkce strategického řízení: stabilizační základ pro institucionální rozvoj a adaptační mechanismus pro reakci na nové technologické, bezpečnostní a ekonomické změny. Národní politika VaVal a koncepce poskytovatelů a výzkumných organizací mohou vycházet z delšího, zpravidla pětiletého cyklu, priority aplikovaného výzkumu by naproti tomu mohly být ověřovány pružněji – například v polovině období nebo prostřednictvím každoročního vyhlásování rozpočtových priorit a průřezových opatření. Jednou z možností je opřít tento adaptační mechanismus o pravidelný strategický foresight, který by propojoval priority aplikovaného výzkumu s Národní politikou VaVal a s programovou přípravou poskytovatelů. Takto nastavený postup by umožnil včas zachytit nově vznikající přelomové oblasti a promítnat je do programů a alokací bez nutnosti destabilizovat strategický rámec. Model dvou rychlostí nepředstavuje změnu základní architektury strategického řízení, ale možný způsob, jak sladit dlouhodobou stabilitu

institucionálního rozvoje s potřebou průběžně reagovat na nové technologické, bezpečnostní a ekonomické impulzy.

1.2 Lidský potenciál

A. Legislativní záměr a nové instituty

Zákon č. 328/2025 Sb. posouvá důraz od lidského potenciálu jako nákladu k jeho systematickému rozvoji jako podmínce výkonnosti systému. Talent je nejvýznamnější aktivum systému. V prostředí, kde mobilita výzkumníků roste a konkurence o špičkové talenty se odehrává globálně, je tato změna strategická. Zákon ukotvuje požadavky ve dvou rovinách:

- **Koncepce poskytovatelů (§ 4 odst. 3 písm. c):** Musí být zpracována v souladu s NP VaVal a s ohledem na rozvoj lidského potenciálu, rovných příležitostí a zákaz diskriminace.
- **Koncepce výzkumných organizací (§ 5 odst. 2 písm. c):** Musí zohledňovat rozvoj lidského potenciálu, zajištění rovného zacházení, rozvoj kariéry výzkumných pracovníků, podporu pracovníků v rané fázi kariéry, po přerušení kariéry, sladování pracovního a osobního života, podporu mobility a návratové politiky a začleňování pracovníků do výzkumných týmů po přerušení kariéry. Jde o první zákonnou kodifikaci těchto požadavků na institucionální úrovni – výzkumná organizace je nově odpovědná za kariérní prostředí, které vytváří.

Vedle strategické roviny zákon zavádí čtyři další konkrétní nástroje:

- **Definice výzkumníka v rané fázi kariéry (§ 2 odst. 3 písm. d):** Osoba do 8 let od ukončení studia, s automatickým prodloužením o zákonem předvídaná přerušení, pokud v této době nevykonávala výzkumnou činnost v rozsahu větším než 20 hodin týdně. Tato definice sblíží český systém s evropskou praxí a odstraňuje nejistotu, která dosud znevýhodňovala výzkumníky vracející se po rodičovské dovolené nebo zdravotním přerušení.
- **Kontinuita projektů při změnách na straně příjemce (§ 65 a § 66):** Zákon umožňuje požádat o změnu doby řešení projektu (§ 65 odst. 3) a zavádí přenositelnost projektu (§ 66). Přenositelnost projektu je klíčový nástroj pro udržení výzkumné kontinuity – bez něj odchod hlavního řešitele fakticky znamená ztrátu veřejné investice.
- **Mezinárodní mobilita – režim třetích zemí (§ 37 – § 41):** Výzkumná organizace provádějící výzkum může přijmout výzkumného pracovníka ze třetího státu na dobu delší než 3 měsíce pouze je-li k tomu zapsána v příslušné evidenci (§ 40) a uzavřela smlouvu o hostování (§ 37 odst. 1). Oprávnění se uděluje na základě žádosti (§ 38 a § 39), MŠMT vede veřejně přístupnou evidenci oprávněných osob (§ 40) a smlouva o hostování je vymezena jako klíčový dokument pro účast na výzkumné činnosti (§ 41). Režim implementuje evropský rámec pro studium a pobyt výzkumníků ze třetích zemí (směrnice (EU) 2016/801²²) a zajišťuje právní kontinuitu: dosavadní seznam schválených výzkumných organizací podle § 30b zákona č. 341/2005 Sb. se přechodně považuje za evidenci oprávněných osob podle nového zákona (§ 96 odst. 4).

B. Reálná proveditelnost a implementační rizika

- **Rozvoj lidského potenciálu bude třeba převést z koncepční roviny do praxe výzkumných organizací.** Nová právní úprava respektuje akademickou autonomii i pracovněprávní odpovědnost institucí, současně ukotvuje rozvoj lidského potenciálu jako jednu z podmínek účinného využití veřejné podpory. Práce s lidmi se tím posouvá z roviny interní personální administrativy směrem ke strategickému řízení institucionálních kapacit. Tuto změnu může v praxi dále posílit srozumitelná metodická opora, která pomůže převést obecné cíle do konkrétních, přiměřených a vyhodnotitelných kroků. Neměla by vést k administrativní unifikaci personálních politik, ale měla by výzkumným organizacím umožnit lépe nastavovat, rozvíjet a srozumitelně dokladat, jak jejich strategie přispívají ke kvalitě, otevřenosti a dlouhodobé stabilitě výzkumného prostředí.
- **Společný rámec pro sdílení dobré praxe může podpořit rozvoj lidského**

potenciálu bez zásahu do autonomie institucí. Účinná práce s lidským potenciálem vyžaduje alespoň základní srovnatelnou představu o tom, jak výzkumné organizace rozvíjejí, stabilizují a otevírají klíčové týmy. Při plném respektování akademické autonomie a zákoníku práce nejde o mechanické hodnocení vnitřních personálních politik, ale o společné metodické minimum, které umožní sledovat vývoj kapacit v čase a promítat tuto dimenzi do programových pravidel. Součástí takového minima mohou být také vzorová nebo doporučující řešení pro nástroje, které výzkumným organizacím pomohou lépe pracovat s motivací a stabilizací špičkových pracovníků – například rámcové modely motivačních schémat ve vazbě na akademické spin-off společnosti, včetně opčních či obdobných nástrojů tam, kde to právní forma, majetkový režim a pravidla veřejné podpory umožňují, doporučení k využití nadačních dlouhodobých fondů pro podporu konkurenceschopného odměňování špičkových pracovníků nebo další nástroje, které doplňují běžné mzdové a kariérní mechanismy. Metodická a expertní opora nemá sloužit k přímému řízení lidských zdrojů, ale jako expertní zázemí pro převod strategických cílů do praxe a pro systematické sdílení dobré praxe mezi institucemi.

- **Strategie lidského potenciálu bude potřebovat vyvážit rozvoj domácích kapacit a akvizici zahraničních talentů.** Strategické řízení lidského potenciálu by mělo propojovat dvě komplementární logiky: dlouhodobou reprodukci domácí vědecké základny a cílenou akvizici zahraničních výzkumných kapacit. Budování domácích kariérních drah, stabilizace postdoktorandů a podpora návratů zajišťují kontinuitu systému. Příchod zahraničních lídrů může zároveň urychlit internacionalizaci, posílit excelenci a zvýšit technologickou relevanci výzkumu. Role státu spočívá především v odstraňování technických a administrativních bariér, například v pobytové a vízové praxi. U části špičkových zahraničních pracovníků však o příchodu nerozhoduje pouze kvalita pracoviště, výzkumného týmu, finančních podmínek nebo lokality. Významnou doplňkovou roli může sehrát také předvídatelnost relokační a praktická podpora při adaptaci rodiny. Součástí sdílených podpůrných služeb proto může být i základní integrační opora, zejména orientace v pracovních možnostech partnera či partnerky, vzdělávacích možnostech pro děti a praktických otázkách adaptace na české prostředí. Takový rámec podpory dvojí kariéry a rodinné integrace nemá nahrazovat odpovědnost výzkumných organizací, ale může zvýšit reálnou atraktivitu ČR pro talenty, u nichž je rozhodnutí o relokační spojeno s dlouhodobým zakotvením celé rodiny. Odpovědnost za vytvoření atraktivního prostředí pro dlouhodobé zakotvení talentů zůstává v autonomní gesci výzkumných organizací.

1.3 Rada pro výzkum, vývoj, inovace a transfer znalostí

A. Legislativní záměr a nové instituty

Jedním z klíčových strukturálních deficitů druhé generace legislativy bylo oddělení strategického plánování od rozpočtových rozhodnutí: priority existovaly v dokumentech, alokace se řídila resortní logikou. Zákon č. 328/2025 Sb. se tento deficit snaží řešit posílením Rady pro výzkum, vývoj, inovace a transfer znalostí (RVVI) (§ 12) jako strategicko-metodického a hodnoticího uzlu systému VaVal. RVVI však i nadále zůstává poradním orgánem bez přímé exekutivní pravomoci vůči poskytovatelům, její vliv na alokaci závisí na kvalitě vstupů a ochotě vlády a resortů je zohledňovat. Přidaná hodnota stojí na třech vzájemně provázaných funkcích:

- **Strategický rámec:** RVVI spoluvytváří Národní politiku VaVal, zpracovává priority aplikovaného výzkumu a provádí srovnávací analýzy se zahraničím. Výsledkem je jednotná osa cílů a ukazatelů, vůči níž lze posuzovat konzistenci programové praxe a identifikovat odchylky dříve, než se projeví jako systémové selhání.
- **Metodika a rámec hodnocení:** RVVI připravuje metodiku hodnocení výzkumných organizací a zásady pro hodnocení programů i infrastruktur, provádí hodnocení výzkumných organizací a posuzuje soulad hodnocení programů prováděných poskytovateli se zásadami pro hodnocení programů a jejich dopadů, soulad hodnocení velkých výzkumných infrastruktur se zásadami hodnocení velkých výzkumných infrastruktur, soulad hodnocení testovacích a experimentálních infrastruktur se zásadami hodnocení velkých výzkumných infrastruktur a vydává doporučení ke sjednocení podmínek pro poskytování účelové podpory, čímž vytváří základ pro srovnatelnost systému. Cílem je

srovnatelnost výsledků napříč systémem, bez níž nelze obhájit alokační rozhodnutí ani identifikovat excelenci.

- **Propojení strategie s rozpočtem:** RVVI zpracovává návrh celkových výdajů státního rozpočtu na VaVal a střednědobého výhledu. Strategické priority a poznatky z hodnocení by tak měly mít přímou vazbu na návrhy financování, což je podmínka obhajitelnosti výdajů v prostředí fiskální disciplíny.

RVVI dále vydává doporučení ke sjednocení podmínek pro poskytování účelové podpory a zaujímá stanoviska ke klíčovým materiálům předkládaným vládě. Tím může přispívat k postupnému sblížení resortních praxí a k větší srovnatelnosti rozhodování, aniž by nahrazovala exekutivní odpovědnost vlády a poskytovatelů za konečná alokační rozhodnutí. V této souvislosti je důležité vnímat i širší institucionální uspořádání, které zákon dotváří: vedle MŠMT jako ústředního orgánu pro výzkum a vývoj nově výslovně vymezuje MPO jako ústřední správní úřad pro inovace. Řízení VaVal se opírá o trojici klíčových institucionálních aktérů – MŠMT, MPO a RVVI, přičemž první dva nesou exekutivní gesci za své části agendy, zatímco RVVI plní roli odborného, strategicko-metodického a koordinačního orgánu vlády.

B. Reálná proveditelnost a implementační rizika

- **RVVI získává širší metodickou a koordinační roli, nikoli přímou exekutivní ani alokační pravomoc.** Nová právní úprava posiluje RVVI jako místo metodické koordinace, strategického doporučování a vyhodnocování směřování systému VaVal. Zároveň zachovává základní model řízení, v němž odpovědnost za rozpočtová a exekutivní rozhodnutí zůstává na vládě a jednotlivých poskytovatelích. Posílená role RVVI bude mít význam tehdy, pokud její výstupy získají jasné místo ve schvalování resortních strategií, programů a rozpočtových návrhů. Vhodné bude nastavit převodní mechanismus, který umožní transparentně sledovat, zda a jak byly výstupy RVVI zohledněny v rozhodovací praxi.
- **Koordinace systému VaVal bude potřebovat společná pravidla pro průřezová témata.** Nová úprava zpřesňuje role RVVI, MŠMT a MPO a vytváří předpoklad pro lepší provázání strategické, výzkumné a inovační agendy. Toto uspořádání může být efektivní, pokud se podaří omezit paralelní rozhodovací linie tam, kde resortní priority, programová příprava, metodiky a rozpočtová rozhodnutí přesahují gesci jednoho aktéra. Rozhodující bude nastavit společná pravidla pro průřezová témata, která umožní sladit odborné gesce jednotlivých institucí s jednotnějším strategickým rámcem systému VaVal. Koordinace může posílit věcnou návaznost mezi resortními prioritami, programy a rozpočtovými rozhodnutími.
- **Rozšířená agenda RVVI bude vyžadovat odpovídající analytické zázemí a procesní důvěryhodnost.** Posílení metodické, koordinační a hodnotící role RVVI zvyšuje nároky na kvalitu jejího analytického zázemí, expertní složky a nezávislost rozhodovacích procesů. Zákon stanoví základní rámcové požadavky na odborné zastoupení a nepodjatost členů RVVI. Jejich praktické naplnění bude vhodné podpořit jasnějšími pravidly pro ošetření střetu zájmů, transparentními principy nominací, kompetenčními profily členů a profesionálním analytickým servisem státní správy. Role RVVI by se měla opírat o odbornou autoritu schopnou propojovat strategické priority státu, poznatky z hodnocení a odborné podklady pro navazující alokační rozhodování.

Pilíř 2: Způsobilost, etika a ochrana bezpečnostních zájmů státu

2.1 Etika, vědecká integrita a dobrá vědecká praxe

A. Legislativní záměr a nové instituty

Vědecká integrita přestala být otázkou reputace, ale stala se otázkou způsobilosti. Zařazení etiky výzkumu a vědecké integrity do zákona č. 328/2025 Sb. posouvá integritu z roviny doporučení do roviny vymahatelné způsobilosti: příjemce i partner jsou povinni dodržovat etiku výzkumu a zásady vědecké integrity a dobré vědecké praxe. Integrita se stává podmínkou přístupu k veřejným prostředkům, nikoli volitelným standardem.

Tento posun má přímý evropský kontext. ERA agenda 2025–2027²³ a Doporučení Rady (EU) 2022/2415²⁴ o zhodnocování znalostí explicitně propojují integritu výzkumu s důvěryhodností výsledků a jejich využitelností v politických a průmyslových rozhodnutích.

Povinnosti výzkumné organizace:

- **Etika výzkumu (§ 6):** Příjemce institucionální a systémové podpory musí zavést vnitřní systém ochrany etiky výzkumu a zajistit posouzení etickou komisí u projektů výzkumu na člověku nebo na biologickém materiálu, u projektů s pokusnými zvířaty a u projektů s geneticky modifikovanými organismy. Povinnost se vztahuje na příjemce institucionální a systémové podpory, nikoli pouze na konkrétní projekt. Jde o institucionální způsobilost, nikoli o projektovou administrativu.
- **Vědecká integrita (§ 6):** Příjemce musí zavést a udržovat vnitřní systém pro ochranu etiky výzkumu, vědecké integrity a dobré vědecké praxe. Integrita přestává být fakultativním prvkem, ale stává se obligatorní podmínkou způsobilosti, jejíž absence má přímé důsledky pro přístup k veřejné podpoře.
- **Dobrá vědecká praxe (§ 6):** Součástí vnitřního systému zajištění dobré vědecké praxe je povinnost zřídit etickou komisí nebo sdílet komisí jiného příjemce. Sdílení je explicitním nástrojem snížení administrativní zátěže – konsorciální organizací může sdílet jednu komisí, přičemž každá nese vlastní odpovědnost za plnění zákonných povinností. Tím zákon odstraňuje bariéru, která by menší výzkumné organizace fakticky znevýhodňovala.

Zákon taxativně vymezuje pochybení, jimž mají vnitřní systémy předcházet: padělání, pozměňování nebo plagiátorství výzkumných dat; neodůvodněné připisování nebo nepřiznání autorství; zatajení nebo selektivní nakládání s výsledky; zničení dat s úmyslem zabránit vyšetření pochybení.

B. Reálná proveditelnost a implementační rizika

- **Etické mechanismy bude vhodné podpořit společnou procesní oporou při zachování autonomie výzkumných organizací.** Etická komise RVVI má poradní a metodickou roli, nikoli rozhodovací nebo odvolací pravomoc vůči etickým mechanismům výzkumných organizací. Praktická účinnost nové úpravy bude záviset na tom, zda vnitřní mechanismy institucí a podmínky poskytovatelů vytvoří dostatečně důvěryhodný rámec pro řešení sporných případů, ochranu oznamovatelů a sjednocování dobré praxe. Vhodné bude vytvořit společnou metodickou oporu, která posílí procesní kvalitu šetření uvnitř institucí, aniž by nahrazovala jejich vlastní odpovědnost. Etické otázky nemají být rozhodovány centrálně, potřebují však minimální procesní standardy napříč systémem, srovnatelnější postupy a odborné zázemí pro řešení závažných nebo sporných případů. Tato procesní opora může posílit důvěryhodnost závěrů, ochranu oznamovatelů i mezinárodní reputaci českého výzkumu.
- **Etické požadavky bude třeba uplatňovat diferencovaně podle typu příjemce, projektu a míry rizika.** Zákon posiluje odpovědnost příjemců za etiku výzkumu, vědeckou integritu a dobrou vědeckou praxi, přičemž povinnost budovat vnitřní mechanismy a etické komise výslovně váže zejména na příjemce institucionální a systémové podpory. U čistě účelových projektů, včetně soukromých subjektů zapojených do aplikovaného výzkumu a inovací, zůstává procesní nastavení méně formalizované. To je věcně pochopitelné: stejný režim nelze mechanicky uplatnit na univerzitu, veřejnou výzkumnou instituci, podnikový výzkum a krátkodobý aplikační projekt. Praktická účinnost nové úpravy bude záviset na tom, zda poskytovatelé promítnou etické požadavky do podmínek výzev přiměřeně povaze a rizikového profilu podpory. Jasné vymezení etické minimum může vyvážit autonomii příjemců s veřejným zájmem na tom, aby veřejná podpora nesměřovala k aktivitám v rozporu se základními etickými standardy.
- **Důsledky pochybení v oblasti etiky, vědecké integrity a dobré vědecké praxe budou potřebovat předvídatelnou a přiměřenou logiku.** Zákon váže odpovědnost za etiku výzkumu, vědeckou integritu a dobrou vědeckou praxi na příjemce, konkrétní dopady pochybení budou do značné míry záviset na praxi jednotlivých poskytovatelů.

Pro transparentnost systému bude vhodné metodicky rozlišit mezi administrativním pochybením, závažným porušením integrity a opakovaným institucionálním selháním. Sankční mechanismus má vytvářet rámec přiměřených, odůvodnitelných a přezkoumatelných důsledků, nikoli vést k mechanickému sankcionování. Může chránit integritu veřejných investic a zároveň poskytovat institucím jasnější oporu pro nápravná opatření, prevenci opakování pochybení a kultivaci dobré vědecké praxe.

2.2 Bezpečnost výzkumu

A. Legislativní záměr a nové instituty

Zařazení ochrany bezpečnostních zájmů státu v oblasti VaVal do zákonného rámce odráží proměnu mezinárodního prostředí: technologická rivalita mezi mocnostmi se zintenzivňuje, citlivost znalostí, technologií a dat roste a nechtěný transfer znalostí se stal měřitelným rizikem pro národní bezpečnosti i pro konkurenceschopnost. Předvídatelná pravidla jsou podmínkou funkční mezinárodní spolupráce – nikoli její překážkou. Zákon tento princip operacionalizuje ve dvou rovinách: povinnostech výzkumných organizací a nástrojích státu.

Povinnosti výzkumné organizace:

- **Institucionální odolnost (§ 7):** Výzkumná organizace musí zajistit odolnost proti vlivovému působení cizí moci, kybernetickou a informační bezpečnost, ochranu duševního vlastnictví, ochranu oprávněných zájmů výzkumné organizace a dodržování mezinárodních kontrolních režimů a sankcí – vše v souladu se zásadou „tak otevřeného přístupu k výsledkům, jak je jen možné“. Tato zásada je klíčová: zákon nastavuje institucionální rámec, který otevřenost umožňuje, aniž by se proměnila v bezpečnostní slabinu.
- **Bezpečnostní a krizová koncepce (§ 7):** Musí zahrnovat identifikaci rizik nelegitimního ovlivňování, opatření kybernetické bezpečnosti, ochrany výsledků a dat a screening rizik u partnerů. Zákon vyžaduje vyhodnocení a případnou aktualizaci systému řízení rizik nejméně jednou za tři roky, čímž bezpečnostní řízení přestává být jednorázovým dokumentem a stává se průběžnou institucionální funkcí.

Nástroje státu a poskytovatele:

- **Bezpečnostní a obranný výzkum (§ 8):** V programech bezpečnostního nebo obranného výzkumu může Ministerstvo vnitra nebo Ministerstvo obrany stanovit omezující podmínky účasti a vyloučit povinnosti v oblasti zveřejňování výsledků, pokud je to nezbytné k ochraně bezpečnostních zájmů státu. Tím zákon vytváří právně předvídatelný prostor pro citlivý výzkum, bez něj by výzkumné organizace čelily právní nejistotě při rozhodování o účasti v bezpečnostně relevantních projektech.
- **Zvláštní postupy (§ 8):** Vláda může usnesením stanovit zvláštní postupy při plnění povinností podle zákona, je-li to nezbytné k utajení činnosti zpravodajských služeb.
- **Programy v oblasti aktuálních rizik (§ 59 odst. 4):** V případě aktuálních rizik může vláda urychleně rozhodnout o přípravě nového programu nebo navýšení rozpočtu stávajícího. RVVI vydá stanovisko do 7 pracovních dnů. Sedmidenní lhůta pro stanovisko RVVI je institucionálním závazkem rychlé reakce – v prostředí bezpečnostních hrozeb jde o kritický prvek systémové agility.

B. Reálná proveditelnost a implementační rizika

- **Bezpečnostní režim bude vhodné odstupňovat podle typu podpory a míry rizika.** Povinnost zpracovat bezpečnostní a krizovou koncepci dopadá primárně na příjemce institucionální podpory. U účelové podpory a systémových nástrojů zákon srovnatelnou explicitní povinnost budovat vlastní systém řízení bezpečnostních rizik nestanoví, což odpovídá potřebě diferencovaného přístupu k různým typům výzkumné činnosti, technologií a spolupráce. U účelové a systémové podpory bude

důležité promítnout bezpečnostní požadavky do podmínek podpory přiměřeně rizikovému profilu konkrétního projektu nebo infrastruktury. Bezpečnostní nastavení nemá plošně rozšiřovat administrativní zátěž, ale rozlišit mezi obecným bezpečnostním standardem a přísnějším režimem tam, kde jej odůvodňuje charakter výzkumu, povaha technologií nebo rizikovost partnerství. Odstupňované nastavení může posílit ochranu strategických zájmů státu, aniž by nepřiměřeně omezoval otevřenou a legitimní mezinárodní spolupráci v oblastech s nízkým rizikem.

- **Společná dynamická rámcová taxonomie rizik může podpořit srovnatelnou praxi a přiměřenou ochranu mezinárodní spolupráce.** Nová úprava vytváří základ pro systematictější práci s bezpečnostními riziky. Konkrétní vymezení hrozeb, oborově citlivé metodiky a standardy pro posuzování bezpečnostních incidentů nebo rizikových partnerství bude záviset na navazujícím metodickém nastavení. Pro sjednocení praxe bude vhodné vytvořit rámcovou taxonomii běžných, zvýšených a kritických rizik, která poskytovatelům i výzkumným organizacím nabídne společné vodítko pro posuzování citlivých situací. Taková taxonomie by měla vznikat v koordinaci mezi bezpečnostní komunitou, poskytovateli a výzkumnou sférou, aby propojila bezpečnostní expertizu s reálným fungováním výzkumného prostředí. Má institucím poskytnout metodickou jistotu, kdy postačí běžný režim a kdy je na místě zvýšená ochrana.
- **Bezpečnostní zjištění budou potřebovat jasnou procesní návaznost na rozhodování o poskytování podpory.** Nová právní úprava nenahrazuje speciální režimy, například pro oblast kybernetické bezpečnosti, sankčních opatření nebo ochrany utajovaných informací, ale vytváří prostor pro jejich funkční propojení se systémem veřejné podpory VaVal. Pro toto propojení bude klíčové vyjasnit, jak se relevantní bezpečnostní zjištění z externích kontrolních režimů promítnou do posuzování způsobilosti žadatelů, nastavení podmínek podpory a průběžného řízení projektů. Podstatné není vytvářet paralelní bezpečnostní režim uvnitř VaVal, ale zajistit předvídatelnou, přiměřenou a procesně přezkoumatelnou reakci na identifikovanou bezpečnostní selhání. Předvídatelná procesní návaznost může posílit odolnost výzkumného a inovačního ekosystému, aniž by zatěžovala projekty, u nichž relevantní bezpečnostní riziko nevzniká.

2.3 Evidence výzkumných organizací: ekonomická transparentnost a podpora přílivu talentů

A. Legislativní záměr a nové instituty

Evidence výzkumných organizací (§ 33 - § 36) zůstává primárně evidenčním nástrojem, nikoli centrální akreditací kvality výzkumné organizace. Nový zákon posiluje její procesní disciplínu, datovou využitelnost a vy-mahatelnost. Její význam nespočívá v tom, že by nahrazovala posouzení statusu výzkumné organizace poskytovatelem, ale v tom, že vytváří jednotnější referenční vrstvu pro transparentnost, vykazování a sledování některých systematicky významných údajů, zejména v oblasti transferu znalostí. Dosavadní seznam vedený MŠMT tuto funkci plnil jen částečně: chyběla datová disciplína, lhůty pro aktualizaci údajů a systematictější využití evidence pro sledování přínosů z transferu znalostí. Zákon tyto mezery řeší a roli evidence rozvíjí ve třech rovinách:

- **Evidenční způsobilost a transparentnost:** Zápis (§ 34) probíhá na žádost a po prokázání zákonných podmínek; údaje jsou vedeny ve strukturovaném formátu a zveřejňují se. Evidence plní dvojí funkci: pro stát je nástrojem evidenční kontroly, pro výzkumné organizace vytváří předvídatelnější veřejný status vůči partnerům, poskytovatelům a dalším aktérům systému. Evidence výzkumných organizací je administrativním potvrzením zákonných podmínek, nikoliv potvrzením vědecké kvality či strategického významu výzkumné organizace.
- **Průběžná správnost a disciplína evidence:** Zákon nastavuje krátké lhůty pro aktualizaci evidovaných údajů do 7 pracovních dnů a roční reporting do 30. června (§ 35). Nedodržení evidenčních povinností může vést k výmazu z evidence (§ 36). Opětný zápis je možný nejdříve po pěti letech (§ 36). Pětiletá karenční lhůta je signálem, že evidence má reálnou hodnotu a její integrita bude vymáhána.

- **Datový vstup pro transfer a hodnocení:** Povinné vykazování příjmů z transferu znalostí (§ 35 odst. 2) a jejich využití umožňuje sledovat, jak se tyto příjmy promítají do rozvoje veřejně podporovaných funkcí organizace – a opírat alokační rozhodnutí o doložitelná data.

Vedle evidence výzkumných organizací (§ 33 – § 36) zákon upravuje samostatný režim pro přijímání výzkumných pracovníků ze třetích států (§ 37 – § 41), včetně evidence osob provádějících výzkum oprávněných k přijímání výzkumných pracovníků ze třetích států (§ 40). Propojení způsobilosti přijímat výzkumné pracovníky ze třetích států s evidenčním statutem organizace vytváří praktickou vazbu mezi administrativní způsobilostí organizace a jejím zapojením do mezinárodní mobility. Nejde o hodnocení kvality výzkumné organizace jako takové, ale o zpřesnění pravidel pro její účast v konkrétním režimu.

B. Reálná proveditelnost a implementační rizika

- **Evidence výzkumných organizací bude potřebovat jasné metodické ukotvení svého účelu: potvrzuje zákonné podmínky, nikoli kvalitu výzkumu.** Evidence výzkumných organizací může posílit transparentnost systému a zřehlednit základní údaje o subjektech, které splňují definiční znaky organizace pro výzkum a šíření znalostí podle příslušného unijního rámce. Samotný zápis však není hodnocením výzkumné kvality, výkonnosti ani strategického významu instituce a nenahrazuje odpovědnost poskytovatele posoudit splnění podmínek u konkrétní podpory. Evidence bude plnit svou roli tehdy, pokud bude metodicky vymezena jako referenční a evidenční nástroj, nikoli jako nástroj hodnocení. Současně bude vhodné nastavit důsledky porušení evidenčních povinností přiměřeně povaze pochybení, včetně možnosti nápravy tam, kde je věcně odůvodněná.
- **Evidence by měla poskytovatelům sloužit jako jednotný referenční zdroj a omezit datové duplicity.** Hlavní přínos evidence spočívá ve zřehlednění práce se základními údaji a v omezení opakovaného dokládání informací ze strany příjemců. I přes procesní zpřesnění a nové sankční mechanismy zůstává evidence svou povahou především administrativním nástrojem: zápis není povinný a poskytovatelé si nadále musí samostatně ověřovat, zda subjekt splňuje podmínky relevantní pro konkrétní podporu. Reálný přínos tohoto nástroje bude záviset na tom, zda metodické nastavení jasně vymezí rozsah sdílených dat, která budou poskytovatelé moci využívat jako jednotný referenční základ. Teprve v budoucí návaznosti na IS VaVal a princip „only once“ může evidence postupně snížit paralelní evidenční vrstvy v systému.
- **Atraktivita systému pro zahraniční výzkumníky bude záviset také na pobytové, vízové a integrační praxi státu.** Nová právní úprava fixuje právní rámec pro hostování výzkumníků ze třetích států v souladu s evropskými standardy. Jeho význam pro příchod zahraničních výzkumníků však bude záviset i na faktorech mimo samotný text zákona, zejména na rychlosti a předvídatelnosti vízových a pobytoových řízení, kvalitě integrační podpory a přiměřenosti bezpečnostního posuzování. Vhodné bude nastavit exekutivní praxi tak, aby dokázala současně chránit legitimní bezpečnostní zájmy státu a zachovat dostatečně otevřené a srozumitelné podmínky pro příchod špičkových

zahraničních expertů. Účelem je podpořit mezinárodní atraktivitu českého výzkumného prostředí, aniž by byla oslabena bezpečnostní odpovědnost státu.

2.4 Vymahatelnost a sankční režim

A. Legislativní záměr a nové instituty

Pravidla bez vymahatelnosti jsou doporučení. Zákon č. 328/2025 Sb. nekonstruuje sankce jako trestání, ale jako mechanismus udržení integrity systému napříč celým životním cyklem podpory. Systém pracuje s pěti komplementárními vrstvami (viz tabulka 5).

Mnohovrstevnatost není legislativní komplikace, je to podmínka proporcionality. Příliš tvrdá reakce za administrativní pochybení odrazuje legitimní účastníky. Příliš měkká reakce na systémové podvody eroduje důvěru v celý rámec.

B. Reálná proveditelnost a implementační rizika

Sankční model vytváří základ pro vyváženější práci s rizikem při poskytování veřejné podpory. Jeho uplatnění bude vyžadovat odpovídající analytickou a personální kapacitu poskytovatelů. Rozhodující bude zejména to, zda se podaří ověřování relevantních skutečností co nejvíce opírat o IS VaVal, propojení s registry veřejné správy a přiměřené ověřování podle významu a rizikovitosti konkrétních údajů nebo případů.

Bez této opory mohou nastat dvě nežádoucí implementační varianty. Sankční nástroje mohou zůstat využívány omezeně, pokud jejich aplikace přesáhne kapacity poskytovatelů. Současně může vzniknout i opačné riziko, kdy se ověřování přesune do příliš plošné administrativní kontroly, která zvýší zátěž i u příjemců s nízkým rizikovým profilem. Pro účinnost nové úpravy bude důležité, aby sankční mechanismy nebyly uplatňovány mechanicky, ale diferencovaně podle závažnosti, povahy a prokazatelnosti konkrétního pochybení.

Pilíř 3: Tři režimy podpory: Řízení rizika a stability investic

Nová právní úprava rozlišuje tři režimy podpory a otevírá prostor pro jejich cílenější využívání v rámci veřejných investic do VaVal (viz tabulka 6). Nejde pouze o doplnění třetího režimu podpory, ale o vytvoření investičního nástroje pro systémové změny, které přesahují kapacity jednotlivých organizací i logiku samostatných projektů. Každý z těchto režimů má odlišnou funkci: **institucionální podpora** vytváří stabilitu, dlouhodobé kapacity, profilaci a podmínky pro excelenci výzkumných organizací. **Účelová podpora** je nástrojem soutěže, změny, ambiciózních intervencí, řízeného rizika a práce s veřejnou poptávkou. **Systémová podpora** zajišťuje sdílené kapacity, infrastrukturu, služby, mezinárodní závazky a prostředí pro technologické ověřování a dopad. Základním úkolem portfoliového řízení je integrovat tyto tři režimy do jednoho celku veřejných investic do VaVal, nikoli je spravovat jako izolované toky peněz. Portfoliový pohled umožní průběžně identifikovat, kde se prostředky koncentrují, kde se nástroje věcně doplňují a kde naopak vznikají duplicity. Zároveň poskytne podklady pro strategické rozhodování, které kapacity má stát dlouhodobě stabilizovat,

Tabulka 5: Pět vrstev vymahatelnosti pravidel v zákoně 328/2025 Sb.

Úroveň vymahatelnosti	Odpovědný subjekt	Typické spouštěče	Praktický dopad	§
Rozpočtová/smluvní	Poskytovatel	Porušení podmínek podpory	Nápravné kroky podle rozpočtových pravidel	§ 94 odst. 1
Systémová	Poskytovatel (rozhodnutí), IS VaVal (evidence)	Nepravdivé údaje vedoucí k neoprávněné podpoře	Až 3 roky zákaz čerpat podporu	§ 94 odst. 2–3
Způsobilost	Poskytovatel (ověřuje), ISVS/IS VaVal	Insolvence, úpadek a další překážky	Zamezení vstupu do podpory	§ 48, § 49, § 50, § 52
Správně-sankční	MŠMT (správce evidence)	Porušení povinností při přijímání výzkumných pracovníků ze třetích států	Pokuty za přestupky až 1 mil. Kč	§ 93 odst. 1–3
Administrativní vymahatelnost evidence	MŠMT (správce evidence), výzkumná organizace (ohlašuje/vyказuje), poskytovatelé (využívají při ověřování)	Nesplnění evidenčních povinností	Výmaz z evidence; časové omezení opětovného zápisu (nejdříve po 5 letech)	§ 35 odst. 1–2; § 36 odst. 1 písm. a) – b), odst. 3

kde má podpořit rizikovější výzkum a kde je třeba investovat do společných systémových podmínek ekosystému. Stát tím získává možnost řídit veřejnou podporu VaVal jako portfolio investic s odlišným profilem rizika, přínosu a časového horizontu, nikoli jako součet samostatných dotačních titulů.

Tabulka 6: Typologie režimů podpory a jejich rizikově-výnosový profil

Režim podpory	Hlavní cíl	Časový horizont	Profil rizika
Institucionální	Rozvoj a stabilizace kapacit VO	Dlouhodobý	Nízké (střední u růstu)
Účelová	Soutěžní programy – konkrétní výsledky	Střednědobý	Vysoké (znalostní riziko)
Systémová	VVI, testovací a experimentální infrastruktury, mezinárodní závazky a sdílené činnosti	Kontinuální	Nízké (provozní riziko)

Zdroj dat: vlastní zpracování

3.1 Institucionální podpora

A. Legislativní záměr a nové instituty

Institucionální podpora (§ 53 – § 55) je koncipována jako dlouhodobá investice do stability a kapacit výzkumných organizací, podmíněná kvalitou a řízením a pravidelně ověřovaná transparentním hodnocením. Není automatickým nárokem. Zákon současně zpřesňuje institucionální podporu na její jádro: má kryt pouze skutečnou podporu dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumných organizací (na základě koncepce a hodnocení). Další položky, které jsou součástí institucionální podpory podle zákona č. 130/2002 Sb., ale nejsou podporou výzkumných organizací v tomto smyslu (např. mezinárodní závazky a infrastruktury, ocenění či úhrada nákladů činnosti poskytovatelů a RVVI), vyčleňuje zákon č. 328/2025 Sb. do samostatného režimu systémové podpory. Tím odstraňuje strukturální nepřesnosti, které v předchozím systému znemožňovaly transparentní srovnání institucionální výkonnosti.

Dva klíčové konstrukční prvky:

- **Vazba na koncepci a hodnocení:** Financování je přímo vázáno na dlouhodobé koncepci rozvoje výzkumných organizací a výsledky jejich hodnocení. To umožňuje stabilizovat kapacity, které dlouhodobě naplňují dohodnuté cíle, a korigovat nastavení tam, kde se cíle opakovaně nenaplní.
- **Omezení setrvačnosti:** Smyslem je omezit financování bez výkonnosti zpětné vazby a současně chránit investice do kapacit, lidského kapitálu a mezinárodních vazeb. Stabilita a výkon nejsou v opozici – zákon je konstruuje jako komplementární požadavky.

Jasná, předvídatelná linka mezi koncepcemi, hodnocením a alokací včetně pravidel pro korekci financování při opakovaném nenaplnění cílů je klíčovou podmínkou funkčnosti systému. Bez vymahatelného napojení hodnocení na alokaci se selektivní stabilita časem vyprázdní. Institucionální podpora pak místo cíleného posilování kapacit začne fixovat rozdělení prostředků bez ohledu na výkon.

B. Reálná proveditelnost a implementační rizika

- **Institucionální podpora může vedle stability posilovat také profilaci a rozvoj excelence.** Vazba institucionální podpory na hodnocení podle národních metodik je v českém systému ukotvena dlouhodobě. Reálný přínos tohoto nástroje bude záviset na tom, zda alokační a hodnotící praxe dokáže čitelně rozlišit jeho stabilizační a rozvojovou funkci. Stabilizační rovina zajišťuje předvídatelný základ pro kontinuitu výzkumu. Rozvojová rovina může vedení výzkumných organizací umožnit cíleněji investovat do excelence, profilace a dlouhodobé kvality kapacit. Zahraniční přístupy, například skotský „Outcomes Framework“²⁵, ukazují, že vedle stability financování lze nastavovat společná očekávání a sledovat jejich naplňování, aniž by byla oslabena strategická autonomie institucí. Na tuto složku může v delším horizontu navázat také úvaha o nadačních či endowmentových mechanismech, jejichž výnosy by mohly podporovat badatelskou

svobodu, akvizici špičkových zahraničních kapacit nebo strategické iniciativy mimo běžný programový cyklus. Tyto nástroje by neměly nahrazovat veřejné financování, ale mohou doplnit stabilizační a rozvojovou funkci institucionální podpory tam, kde je cílem dlouhodobě chránit excelenci a snížit závislost na každoročním rozpočtovém vyjednávání. V českém prostředí jde především o otázku dohody mezi poskytovateli a výzkumnými organizacemi, nikoli o změnu základního modelu financování.

- **Alokační uvážení poskytovatelů bude potřebovat čitelnou a přezkoumatelnou rozhodovací logiku.** Zákon poskytovatelům ponechává legitimní prostor zohlednit při alokaci prostředků i jiné relevantní skutečnosti než samotný výsledek hodnocení. Možnost věcně odůvodněného uvážení může být důležitá pro stabilitu systému, oborová specifika i ochranu klíčových kapacit. Praktická důvěryhodnost alokačního rozhodování bude záviset na tom, zda bude zřejmé, jak poskytovatel při rozhodování pracoval s výsledky hodnocení, strategickou relevancí, potřebou kontinuity a dlouhodobou stabilitou podporovaných kapacit. Pokud se poskytovatel od výsledků hodnocení odchýlí, bude důležité, aby odůvodnění nebylo pouze formální, ale věcně vysvětlilo, jak byly tyto aspekty v konkrétním rozhodnutí zohledněny. Vyvážené nastavení může současně omezit setrvačnost historických alokačních vzorců a předejít skokovým výkyvům v rozpočtech institucí.
- **Změny institucionální podpory bude vhodné doprovodit metodickou oporou pro přechod, profilaci a restrukturalizaci kapacit.** Pokud výsledky hodnocení povedou k úvahám o změně výše institucionální podpory, bude vhodné, aby systém nabídl srozumitelný rámec pro přechodová, rozvojová a případně restrukturalizační opatření. Změna výše podpory by neměla být vnímána pouze jako mechanická rozpočtová úprava, ale také jako impuls k manažerské reakci v podobě nápravných, profilujících nebo rozvojových plánů. Metodická opora by měla pomoci rozlišit situace, kdy je vhodné stabilizovat špičkové kapacity, kdy podpořit profilaci a kdy otevřít otázku restrukturalizace. Veškeré organizační změny přitom mají zůstat v odpovědnosti samotných institucí a probíhat při plném respektování autonomie vysokých škol, veřejných výzkumných institucí a dalších výzkumných organizací.

3.2 Účelová podpora

A. Legislativní záměr a nové instituty

Účelová podpora (§ 58 – § 77) zůstává doménou soutěžních programů, které do systému vnášejí tlak na excelenci a společenský dopad. Zákon zavádí větší variabilitu mechanismů, systém tedy přestává fungovat na principu „jeden režim pro všechny“.

- **Volba mechanismu financování:** Zákon umožňuje volit mezi průběžným financováním (snižuje bariéry pro rizikovější projekty) a zpětnou úhradou (vhodnější pro subjekty s vyšší finanční kapacitou). Výběr mechanismu odpovídá povaze rizika a absorpční schopnosti příjemce. Tím zákon odstraňuje strukturální znevýhodnění menších a méně kapitalizovaných výzkumných organizací, které průběžné financování fakticky vylučovalo z části soutěžního prostoru.
- **Adresnost nástrojů:** Diferenciace umožňuje cíleně zasahovat tam, kde tržní financování není dostupné nebo je neúčinné. Fáze inovačního cyklu rozhoduje o vhodnosti nástroje – účelová podpora tuto logiku poprvé zákonně kodifikuje.

Účelová podpora je nástrojem pro cílené směřování veřejných prostředků do prioritních projektů s jasně definovaným cílem a ověřitelným výsledkem.

B. Reálná proveditelnost a implementační rizika

- **Účelovou podporu bude vhodné řídit jako koordinované portfolio napříč poskytovateli.** Zákon posiluje metodické sjednocování podmínek účelové podpory, což vytváří důležitý základ pro větší srovnatelnost programové praxe. Metodické sjednocování bude mít systémový význam zejména tehdy, pokud budou jednotlivé programy posuzovány nejen samostatně, ale také jako součást širšího portfolio veřejné podpory VaVal napříč

poskytovateli. Koordinace nemá představovat zásah do resortní odbornosti. Má pomoci lépe vymezit role jednotlivých programů, omezit věcné překryvy a soustředit prostředky tam, kde mohou přinést nejvyšší vědecký, technologický nebo společenský přínos. Specifické resortní potřeby mohou být nadále řešeny cílenými programy, průřezové národní priority a strategické mise vyžadují provázanější intervence s jasně vymezeným očekávaným dopadem.

- **Účelová podpora bude potřebovat přiměřený procesní rámec pro práci s rizikem, změnou a legitimním neúspěchem.** U vysoce inovativních projektů nelze vědecký odklon od původního plánu automaticky vnímat jako selhání. Hodnota těchto projektů často spočívá právě v ověřování nejistých směrů, technologických hypotéz a nových řešení. Nová úprava bude potřebovat metodicky rámcově rozlišit administrativní pochybení od legitimního vědeckého nebo technologického rizika. Vhodné bude nastavit pravidla pro změnu směru, úpravu milníků nebo předčasné ukončení projektů tak, aby umožňovala odpovědné řízení nejistoty po vzoru mezinárodních modelů typu ARPA a SPRIND. Vedle standardních soutěží lze zvážit také omezený specializovaný režim pro vysoce rizikové a průlomové projekty, založený na profesionálním programovém řízení, kratších rozhodovacích cyklech a financování podle dosažených milníků, kdy se rozhodne, zda projekt pokračuje, změní směr nebo bude ukončen. Rozlišování legitimního rizika může posílit odborné řízení projektů, u nichž je vyšší míra rizika přirozenou součástí hledání průlomových řešení.

- **Role státu jako prvního zákazníka bude záviset na schopnosti veřejné správy formulovat, ověřit a převzít inovativní řešení.** Nová právní úprava otevírá prostor pro flexibilnější zadávání zakázek a projektů pro potřeby veřejné správy, a tím i pro aktivnější veřejnou poptávku po inovacích. Tento model se v praxi prosadí zejména tehdy, pokud veřejná správa dokáže přesně formulovat společenskou nebo provozní potřebu, odborně řídit průběh řešení a následně výslednou inovaci převzít do vlastní praxe. To předpokládá také posilování kompetencí úředníků v oblasti technologických trendů, managementu inovací, transferu znalostí a práce s rizikem. U klíčových resortů lze zvážit vytvoření expertních kontaktních míst nebo pracovních kapacit v rámci stávajících struktur, které by pomáhaly převádět potřeby veřejné správy do zadání pro výzkumné organizace, firmy a startupy. Podstatou není pouze financovat výzkumná řešení, ale postupně budovat kapacitu státu vystupovat jako kvalifikovaný uživatel inovací ve vlastních agendách. Ve výhledu lze u vybraných oblastí uvažovat také o pilotních mechanismech, které by umožnily cíleně testovat inovativní řešení pro veřejný sektor v malém rozsahu, s jasnými milníky, přiměřeným řízením rizika a možností ukončit nefunkční řešení bez sankční logiky. Takto vzniká prostor pro lepší propojení účelové podpory s reálnými potřebami veřejného sektoru a současně pro referenční poptávku po nových technologiích a službách.

3.3 Systémová podpora

A. Legislativní záměr a nové instituty

Systémová podpora (§ 56 – § 57) financuje společné kapacity a služby, které snižují bariéry přístupu a zvyšují produktivitu celého portfolia. Její hodnota nespočívá v objemu jednotlivých položek – spočívá v tom, že podmiňuje výtěžnost ostatních dvou režimů.

- **Mezinárodní závazky:** Garantuje financování účasti ČR v mezinárodních programech a institucích (např. CERN, ESA) a zajišťuje integritu globálních závazků. Přerušení těchto závazků by mělo asymetrické důsledky: ztráta přístupu k infrastrukturám a partnerstvím by byla okamžitá, znovuzapojení by trvalo roky.
- **Velké výzkumné infrastruktury:** Financuje provoz a dlouhodobý rozvoj unikátních kapacit s vysokými fixními náklady. Koncentrace prostředků snižuje riziko podinvestovanosti a zajišťuje dostupnost špičkového vybavení pro více aktérů.
- **Testovací a experimentální infrastruktury:** Zákon je nově definuje jako zařízení pro vývoj nových produktů a transfer znalostí a umožňuje jejich financování. Jsou kritické pro překlenutí meziprostoru mezi výzkumem a trhem – snižují rizika při ověřování a škálování řešení, kde selhání trhu je nejčastější a nejnákladnější.

- **Sdílené činnosti:** Společné služby a standardy snižují transakční náklady a sjednocují praxi napříč systémem od správy dat a FAIR přes standardizaci procesů až po společné metodiky.

- **Propagace a popularizace VaVal:** Srozumitelný narativ veřejného přínosu VaVal není komunikační doplněk, ale pojistka stability financování v prostředí fiskálního tlaku.

- **Správa a koordinace systému:** Zahrnuje náklady na činnost poskytovatelů, ústředních úřadů a RVVI – podmínka profesionálního výkonu státní správy v oblasti VaVal.

Systémová podpora plní multiplikační funkci: zajišťuje kritickou základnu, která zvyšuje výtěžnost institucionálních i projektových investic a posiluje mezinárodní ukotvení českého výzkumu.

B. Reálná proveditelnost a implementační rizika

- **Systémovou podporu bude vhodné členit podle odlišné funkce podporovaných aktivit.** Zákon zavádí systémovou podporu jako samostatný heterogenní režim, který zahrnuje typově rozdílné činnosti od výzkumných infrastruktur a sdílených služeb přes mezinárodní závazky až po vybrané koordinační nebo administrativní náklady. Pro jeho smysluplné uplatnění bude klíčové, zda metodické nastavení dokáže rozlišit provozní zajištění systému, sdílené kapacity pro výzkum a strategické investice do technologického transferu nebo dalších systémových funkcí. U každé skupiny bude vhodné vymezit odlišná kritéria pro stabilní financování, průběžné vyhodnocování a případnou rozvojovou podporu. Jasně rozlišení funkcí podpory může omezit vznik neúčelných administrativních vrstev a současně lépe nasměrovat prostředky tam, kde vytvářejí nejvyšší systémovou hodnotu.

- **Systémová podpora může vytvářet kapacitní základnu pro excelenci, validaci a širší dopad systému VaVal.** Systémová podpora nemá nahrazovat institucionální ani účelovou podporu, ale doplňovat je financováním kapacit a činností, které přesahují možnosti jednotlivých organizací a podporují výkonnost systému jako celku. U výzkumných, testovacích a experimentálních infrastruktur bude hodnota podpory záviset zejména na tom, zda se hodnocení zaměří nejen na formální existenci kapacity, ale také na její využití, otevřenost pro externí uživatele, technologickou obnovu a doložitelný vědecký, ekonomický nebo společenský přínos. Hodnocení přízpusobené povaze systémové podpory může poskytovatelům nabídnout lepší oporu pro posuzování účelnosti nákladných systémových investic a jejich přínosu pro širší výzkumný a inovační ekosystém.

- **Řízení infrastruktury bude vhodné vztáhnout na celý životní cyklus, nejen na investiční fázi.** Zákon vytváří rámec pro podporu velkých výzkumných infrastruktur a testovacích a experimentálních infrastruktur. Jejich hodnota však nevzniká pouze pořízením kapacity, ale také pravidly pro její provoz, sdílení, technologickou obnovu, využití a dlouhodobou udržitelnost. Dlouhodobá hodnota podpory se projeví, pokud poskytovatelé dokážou lépe propojit dlouhodobé strategické závazky s ročním rozpočtovým cyklem a nastavit programová pravidla pro celý životní cyklus infrastruktury. Pravidla by měla zohledňovat reálnou poptávku, míru využití, otevřenost kapacit, náklady na obnovu i strategii pro případnou transformaci nebo ukončení podpory. Víceletý rámec financování může posílit předvidatelnost financování a současně zachovat prostor pro pravidelné ověřování přínosu podporovaných kapacit.

Pilíř 4: Mobilizace kapitálu: Veřejné, evropské a soukromé finance

4.1 Transfer znalostí = zákonná povinnost (zhodnocování poznatků)

A. Legislativní záměr a nové instituty

Veřejná investice již nekončí vznikem poznatku – předpokládá definovanou cestu k jeho uplatnění a měřitelný přínos. Zákon poprvé legislativně zakotvuje transfer znalostí jako integrální součást poslání výzkumných organizací. Tím uzavírá strukturální mezeru, která v předchozím systému umožňovala vykazovat výzkumnou excelenci bez jakékoli vazby na ekonomický nebo společenský dopad. Transfer znalostí přestává být vedlejším

produktem výzkumné činnosti, stává se dalším zákonným kritériem úspěšnosti organizace a podmínkou přístupu k veřejné podpoře.

Zákon operacionalizuje tento princip ve třech rovinách:

- **Transfer znalostí v koncepcích poskytovatelů (§ 4):** Zhodnocování poznatků, transfer znalostí a šíření výsledků se stávají kritériem investiční volby, programy účelové podpory musí být od počátku orientovány na reálnou využitelnost. Způsobitelné náklady zahrnují kapacity TTO, patentové přihlášky i podporu spin-offů. Změnový zákon umožňuje organizačním složkám státu uzavírat licenční smlouvy a smlouvy o postoupení majetkových práv bez souhlasu zřizovatele, čímž odstraňuje administrativní bariéru, která transakční čas při převodu výsledků do praxe zbytečně prodlužovala.
- **Transfer znalostí v koncepcích výzkumných organizací (§ 5):** Transfer znalostí přestává být nahodilým výsledkem a stává se plánovanou kapacitou zahrnující komerční cestu (licence, spin-offy, kolaborativní výzkum) i nekomerční společenský dopad (standardizace, podklady pro veřejné politiky). Vykazování příjmů z transferu znalostí (§ 35) a jejich užití není novou povinností až podle zákona č. 328/2025 Sb. Navazuje na dosavadní režim pro organizace zapsané v seznamu výzkumných organizací. Nový zákon tuto praxi přebírá a váže ji na evidenci výzkumných organizací; přehled se podává každoročně (do 30. 6.) (§ 35 odst. 2) a slouží jako srovnatelný datový základ pro řízení a transparentnost podpory.
- **Mobilizace soukromého kapitálu:** Zákon vymezuje pravidla pro nakládání s výsledky (§ 44 odst. 3, § 54 odst. 4, § 64 odst. 2), snižuje transakční náklady a nejistotu při spolupráci. Možnost návratné finanční výpomoci (§ 62 odst. 1) podporuje investiční přístup tam, kde je realistická návratnost, a umožňuje recyklaci veřejných prostředků. Zákon umožňuje výzkumné organizaci využít institucionální podporu ke zřízení právnické osoby za účelem transferu výsledků (§ 54 odst. 3) – organizační bariéry pro zakládání spin-offů se snižují. Poskytovatel může v programu stanovit kritéria hodnocení návrhů projektů, která zohlední například zapojení malých a středních podniků (§ 60 odst. 3, písm. c)). Poskytovatel může v návrhu programu stanovit víceetapové hodnocení návrhů projektů spojené s jejich upřesňováním a dopracováním v několika kolech tak, aby vybraný návrh co nejlépe splňoval požadované řešení (§ 60 odst. 4). Toto je praktické zejména pro deep-tech sektor. Účelová podpora může být poskytnuta i na základě zadání veřejné zakázky (§ 62 odst. 1 a 2) – to je přímý právní most pro roli státu jako prvního zákazníka. Dohledatelnost přiležitostí pro firmy zvyšuje i informační systém VaVal: obsahuje údaje o programech, výzvách, projektech, veřejných zakázkách i výsledcích a (u výzkumných organizací) i o formách transferu jako licence, převody práv či zakládání transferových právnických osob (§ 84 – § 86).

Tato pravidla vytvářejí předpoklad pro to, že znalosti nezůstávají v laboratořích, ale generují ekonomické a společenské přínosy. Zhodnocování poznatků zvyšuje návratnost veřejné podpory sdílením nákladů a rizik se soukromým sektorem a posiluje kompatibilitu s evropským investičním očekáváním.

B. Reálná proveditelnost a implementační rizika

- **Transfer znalostí bude potřebovat kontinuitu podpory podél celého inovačního cyklu.** Zákon sice ukotvuje transfer znalostí jako integrální součást systému VaVal a vytváří předpoklad pro jeho systematictější podporu. Změna se promítne do transferové praxe teprve tehdy, pokud se stávající nástroje podaří propojit do souvislejší trajektorie od výzkumného výsledku k jeho uživateli. Zvláštní pozornost bude vhodné věnovat přechodům mezi ověřením konceptu, validací, ochranou duševního vlastnictví, komerčním uplatněním nebo převzetím výsledku soukromým sektorem. Nejde o vytváření izolovaných dotačních schémat, ale o posílení návaznosti tam, kde veřejné investice do znalostí narážejí na slabou návaznost mezi jednotlivými fázemi inovačního cyklu.
- **Transfer znalostí bude vhodné podpořit funkčním metodickým a koordinačním zázemím.** Zákon posiluje postavení transferu znalostí v systému VaVal, tato agenda zůstává přirozeně rozložena mezi více resortů, poskytovatelů, výzkumných organizací a podpůrných institucí. To odpovídá rozdílné povaze transferu znalostí v průmyslových

inovacích, akademickém výzkumu, zdravotnictví, zemědělství nebo veřejných službách. U takto rozložené agendy bude klíčové vytvořit sdílené metodické a koordinační zázemí, například pod záštitou RVVI nebo gestora inovací, které poskytne společnou oporu pro rozdílné podoby transferu znalostí napříč resorty, sektory a typy institucí. Společné metodické zázemí může systému nabídnout jednotnější pojmový aparát, základní procesní standardy a srozumitelnou navigaci v dostupných nástrojích podpory, aniž by oslabovalo věcnou gesci jednotlivých resortů nebo strategickou autonomii výzkumných organizací.

- **Transfer znalostí bude vyžadovat profesionalizované a srovnatelně dostupné institucionální kapacity.** Nová právní úprava odstraňuje část legislativních bariér a dává transferu znalostí jasnější právní základ. Rozhodující bude, zda se tento právní základ promítne do exekutivního a programového posunu od administrativního zajištění transferu znalostí k jeho profesionální správě. Důležité to bude zejména v oblasti managementu duševního vlastnictví, práce s investory, zakládání spin-off aktivit a ošetření rizik při nakládání s majetkem státu. Programová pravidla by měla podporovat sdílené know-how, standardizaci základních služeb transferových pracovišť a dostupnost odborných kapacit i pro instituce, které nemají rozsáhlé vlastní zázemí.

4.2 Testovací a experimentální infrastruktury a regulační sandboxy

Výzkum nesehlává na nedostatku nápadů – selhává na kumulaci technického, tržního a certifikačního rizika a vysokých nákladech ověření. Zákon zavádí dva komplementární nástroje pro snížení tohoto rizika. Oba nástroje sdílejí stejný praktický účel: snižují riziko znehodnocení předchozích investic do výzkumu a zkracují cestu kritickou fází mezi výzkumem a uplatněním.

Modelový příklad: Autonomní mobilita

Výzkumný tým a výrobce ověří technologii (snímače, řízení, bezpečnostní postupy) v testovací a experimentální infrastruktuře. Pro reálné nasazení však potřebuje krátké zkušební období, které běžná pravidla silničního provozu neumožňují. Regulační sandbox umožní povolit provoz autonomního minibusu na vymezené trase a po omezenou dobu za jasných podmínek (ukazatele bezpečnosti, dohled, hlášení mimořádných událostí, kontrola dat). Výstupem není jen „zkušební provoz“, ale přenositelná sada podkladů: ověřená data pro schválení a pojištění, doporučení pro normy a zadání pro veřejného zadavatele (např. město jako první zákazník). Tím se zkracuje cesta od výsledku výzkumu k výrobku a službě a snižuje nejistota spolupráce mezi výzkumnou organizací, firmou a státem. Následné pilotní zadání může být právně vedeno jako účelová podpora ve formě veřejné zakázky / úhrady plnění veřejné zakázky (§ 62 odst. 1 a 2), čímž se snižuje riziko, že ověření skončí bez objednávky.

Testovací a experimentální infrastruktury

A. Legislativní záměr a nové instituty

Testovací a experimentální infrastruktury (§ 2 odst. 2 písm. i), § 56 a § 57) slouží jako kontrolovaná prostředí pro ověřování technologií, produktů a postupů v podmínkách blízkých reálnému provozu. Podpora je vázána na hodnocení a schválení vládou, což zajišťuje strategickou selekci. Tři konstrukční prvky určují jejich praktickou hodnotu:

- **Snižování vstupních rizik:** Testovací a experimentální infrastruktury snižují vstupní náklady na ověření prototypů a zvyšují důvěryhodnost výsledků pro budoucí investory a první zákazníky. Pro soukromý sektor je tato důvěryhodnost podmínkou vstupu – bez nezávisle ověřených dat zůstávají investiční rozhodnutí blokována nejistotou, kterou žádná prezentace výzkumných výsledků neodstraní.
- **Variabilita financování:** Zákon umožňuje kombinovat granty s návratnými formami (bezúročné půjčky) – forma podpory se páruje s povahou rizika.

- **Předvídatelnost provozu:** Pravidla pro přístup, cenotvorbu a nakládání s duševním vlastnictvím jsou zákonně vymezena v základních obrysech – podmínka efektivního využití těchto kapacit.

B. Reálná proveditelnost a implementační rizika

- **Testovací a experimentální infrastruktury bude vhodné metodicky odlišit od výzkumných i čistě komerčních kapacit.** Začlenění testovacích a experimentálních infrastruktur do systému VaVal vytváří prostor pro lepší podporu ověřování technologií, prototypování a validace řešení v podmínkách blízkých praxi. Využitelnost bude záviset na tom, zda metodické nastavení jasně rozliší výzkumné, inovační a komerční činnosti a nabídne provozovatelům srozumitelný rámec pro práci s pravidly veřejné podpory. Ten nemá omezovat činnost těchto infrastruktur, ale poskytnout jim větší právní jistotu zejména při oddělování hospodářských a nehopodářských činností a nastavování přístupu externích uživatelů. Metodické ukotvení může podpořit stabilnější financování i další rozvoj testovacích a experimentálních infrastruktur jako profesionálních služeb pro výzkumný a inovační ekosystém.
- **Dlouhodobá udržitelnost testovacích a experimentálních infrastruktur bude záviset na tržní relevanci, vícezdrojovém financování a technologické obnově.** Systémové uznání testovacích a experimentálních kapacit zákonem vytváří důležitý základ, který bude vhodné doplnit pravidly podporujícími vícezdrojové financování a postupnou investiční obnovu. Účinnost podpory nebude dána pouze vznikem nebo formálním provozem infrastruktury, ale také její schopností reagovat na reálnou poptávku uživatelů, udržovat technologickou aktuálnost a rozvíjet ekonomicky udržitelný provoz. Hodnocení by mělo sledovat nejen administrativní naplnění podmínek, ale také míru využití kapacit, strukturu uživatelů, obnovu vybavení a relevanci služeb v konkurenčním prostředí. Důslednější práce s přínosem podporovaných kapacit může pomoci směřovat veřejnou podporu do kapacit, které mají dlouhodobý vědecký, technologický nebo ekonomický přínos.
- **Přínos testovacích a experimentálních infrastruktur bude záviset na otevřeném přístupu a zapojení do širšího ekosystému.** Hodnota těchto infrastruktur pro systém VaVal se projeví zejména tehdy, pokud budou fungovat jako otevřené rozhraní mezi výzkumnými organizacemi, podniky, veřejným sektorem a dalšími uživateli inovací. Metodiky a hodnotící procesy by měly zohledňovat nejen technické parametry infrastruktury, ale také její dostupnost pro externí uživatele, zapojení do regionálních, národních či mezinárodních hodnotových řetězců a schopnost podporovat transfer znalostí do praxe. Podpora by neměla směřovat k vytváření izolovaných kapacit pro úzký okruh partnerů, ale podporovat infrastruktury, které rozšiřují přístup k testování a validaci technologií a přispívají k širšímu socioekonomickému dopadu systému VaVal.

Regulatorní sandboxy

A. Legislativní záměr a nové instituty

Regulatorní sandbox (§ 58 a § 63) doplňuje testovací a experimentální infrastruktury o regulatorní dimenzi: jde o časově omezené experimentální prostředí s pravidly odchylnými od jiné právní úpravy, určené pro situace, kdy obecná regulace pilotní ověření neumožňuje nebo nepřiměřeně zatěžuje. Před zřízením musí příslušný úřad stanovit délku trvání, cíle, indikátory ověření a rozsah dozoru. Možné jsou i společné sandboxy více úřadů – pro koordinované řešení regulatorních bariér přesahujících resortní hranice. Dobře nastavený sandbox zkracuje cestu od ověření k nasazení a snižuje riziko uvíznutí v kritické fázi mezi výzkumem a trhem.

B. Reálná proveditelnost a implementační rizika

- **Reálný přínos regulatorních sandboxů bude záviset na jejich propojení se sektorovou legislativou.** Zákon definuje obecný rámec pro kontrolovaná testovací prostředí a otevírá prostor pro bezpečnější ověřování inovativních řešení v regulovaných oblastech. Jejich

využití v praxi bude vyžadovat jasné vymezení vztahu ke konkrétním sektorovým pravidlům, například v dopravě, zdravotnictví, energetice nebo digitálních službách. Vhodné bude metodicky vymezit, které typy pravidel lze v rámci sandboxu dočasně upravit, odložit nebo neuplatnit a za jakých podmínek, aniž by byla narušena právní jistota, ochrana veřejného zájmu nebo kontinuita regulace. Bez tohoto propojení se sektorovými regulátory může být využití sandboxů v praxi užší, než obecný zákonný rámec umožňuje.

- **Meziresortní koordinaci sandboxů bude vhodné podpořit společnými procesními standardy a sdíleným expertním zázemím.** Testování průřezových technologií, například autonomní mobility, umělé inteligence nebo pokročilých digitálních služeb, zpravidla přesahuje kompetenci jednoho resortu nebo regulátora. Využitelnost sandboxů bude záviset na tom, zda vznikne funkční koordinační rozhraní, které umožní sladit postupy dotčených orgánů, vyjasnit odpovědnosti a zajistit srovnatelnou kvalitu dohledu napříč sektory. Taková expertní opora může zvýšit předvídatelnost systému pro inovátory a současně snížit administrativní náročnost u komplexních projektů, které vyžadují součinnost více institucí veřejné správy.

- **Efektivita sandboxů bude záviset také na schopnosti využít jejich výstupy pro regulatorní učení.** Sandboxy nemají sloužit pouze ke kontrolovanému testování konkrétních inovací, ale také k získávání poznatků využitelných pro modernizaci pravidel, snížení regulatorní nejistoty a lepší nastavení podmínek pro nové technologie. Aby sandboxy skutečně podporovaly regulatorní učení, bude třeba předem vyjasnit, kdo odpovídá za vyhodnocení výstupů, jak budou poznatky sdíleny mezi regulátory a podle jakých kritérií mohou vést k úpravě metodik, výkladové praxe nebo právních předpisů. Propojení experimentálního ověřování s regulatorní zpětnou vazbou může uzavřít inovační cyklus: výsledky experimentální fáze se neomezí pouze na dílčí ověření, ale mohou se stát podkladem pro systematictější a předvídatelnější regulatorní prostředí.

4.3 Nástrojová pestrost: Národní a evropské zdroje jako provázaný systém

A. Legislativní záměr a nové instituty

Česká republika historicky čelila auditním rizikům a administrativní duplicitě právě proto, že národní a evropský rámec operovaly s odlišnou terminologií a odlišnou logikou způsobilých nákladů. Zákon č. 328/2025 Sb. tento strukturální problém řeší přímou návazností na pojmosloví EU v oblasti veřejné podpory – kompatibilita není formálním požadavkem, je předpokladem efektivního kombinování zdrojů bez auditních rizik.

Tři konstrukční prvky určují praktickou hodnotu tohoto přístupu:

- **Párování formy podpory s rizikem:** Systém umožňuje volit mezi nenávratnou podporou při vysoké znalostní nejistotě a návratnými formami (§ 62 odst. 1) tam, kde je zřejmá tržní perspektiva. Forma podpory signalizuje očekávaný přínos a sdílení rizika se soukromým sektorem. Zákon doplňuje tuto logiku operační flexibilitou: záloha na budoucí náklady nebo úhrada již vzniklých způsobilých nákladů (§ 46 odst. 3), lhůta pro proplacení nejvýše 90 dnů (§ 46 odst. 4). Změny projektu jsou možné do výše 50 % původní podpory (§ 65 odst. 1), příjemce může požádat i o změnu doby řešení.
- **Právní jistota:** Zákon navazuje na pojmosloví EU v oblasti veřejné podpory a snižuje riziko dvojí administrace a auditní nejistoty.
- **Procesní flexibilita:** Průběžné přijímání projektů (§ 69) (min. 90 dnů, max. lhůta pro rozhodnutí 180 dnů), uznávání mezinárodních posudků bez nového hodnocení, společná příprava programů více poskytovateli. Přenositelnost projektů (§ 66) zachovává kontinuitu řešení při reorganizaci nebo změně právní formy příjemce – podmíněno souhlasem poskytovatele a beze změny projektu.

Kompatibilita s EU rámcem přímo zvyšuje absorpční kapacitu ČR pro FP10 a posiluje schopnost systému realizovat projekty s vyšší mírou nejistoty, včetně těch navazujících na evropské soutěže.

B. Reálná proveditelnost a implementační rizika

Formální sjednocení pojmosloví s evropským rámcem vytváří předpoklad pro pružnější využívání nástrojů veřejné podpory, nezaručuje však automaticky změnu aplikační praxe. Ta nastane až tehdy, pokud poskytovatelé a kontrolní orgány dokážou nové možnosti promítnout do interních pravidel, metodik, výzev a kontrolních postupů.

Rizikem je zejména to, že legislativně otevřené nástroje zůstanou v praxi využívány užším způsobem, než zákon umožňuje. Týká se to například průběžného přijímání projektů, flexibilnějších změn v průběhu řešení nebo návratných forem podpory. K tomu může dojít zejména tehdy, pokud budou navazující metodiky, kontrolní postupy nebo výklad nových pravidel nastaveny výrazně opatrněji než samotný zákonný rámec. Pro účinnost nové úpravy bude důležité, aby navazující metodické a kontrolní nastavení zachovalo prostor, který zákon pro tyto nástroje otevírá a umožnilo poskytovatelům pracovat s nimi přiměřeně, předvídatelně a v souladu s evropskou logikou podpory VaVal.

Pilíř 5: Hodnocení navázané na alokaci: Učení systému

Hodnocení má největší přínos, když je propojeno s rozhodováním o alokaci a promítá se zpět do nastavení podpory: od měření výkonu přes alokační volby k úpravě nástrojů. Zákon staví hodnocení do role aktivního nástroje řízení investičního cyklu, nikoli administrativního rituálu (viz tabulka 7).

Tabulka 7: Integrovaný rámec hodnocení VaVal

Úroveň hodnocení	Předmět hodnocení	Nástroj	Exekutivní dopad
Institucionální	Výzkumné organizace	Metodika hodnocení výzkumných organizací	Stanovení výše podpory na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace a podklad pro víceleté prioritizace kapacit
Účelová	Programy	Zásady pro hodnocení programů a jejich dopadů po 5 letech od ukončení	Učení z dopadů programů a zpětná vazba do dalšího cyklu: úprava cílů, nástrojů a cílení programů, rozhodnutí o pokračování/ukončení a posílení (nebo omezení) vybraných typů intervencí na základě doložených efektů
Systémová	Velké výzkumné infrastruktury	- Zásady pro hodnocení velkých výzkumných infrastruktur - Metodika pro hodnocení velkých výzkumných infrastruktur	Ověření účelnosti a efektivity sdílených kapacit a jejich mezinárodní relevance/konkurenceschopnosti; podklad pro rozhodnutí o prioritách, rozsahu a podmínkách další podpory
	Testovací a experimentální infrastruktury	- Zásady pro hodnocení testovacích a experimentálních infrastruktur - Metodika pro hodnocení testovacích a experimentálních infrastruktur	

Zdroj dat: vlastní zpracování

5.1 Hodnocení institucionální podpory: Kvalita a potenciál instituce

A. Legislativní záměr a nové instituty

Hodnocení výzkumných organizací (§ 12 odst. 2 a § 54) je komplexní posouzení kvality, strategické kapacity a potenciálu instituce, nikoli kontrolou procesní shody. Toto rozlišení je klíčové: systém, který hodnotí procesy místo výsledků, optimalizuje reportování, nikoli výkon.

Čtyři konstrukční prvky určují jeho praktickou hodnotu:

- **Metodika a kritéria:** Hodnocení probíhá podle metodiky RVVI, která vyvažuje vědeckou excelenci, společenský a ekonomický dopad i kvalitu institucionálního řízení. Vyvážení těchto tří dimenzí je zákonně vyjádření teze, že excelence bez dopadu a dopad bez excelence jsou stejně nedostatečnými výsledky veřejné investice.

- **Vazba na financování:** Výsledky hodnocení jsou povinným podkladem pro stanovení výše podpory. Stát směřuje prostředky k organizacím prokazujícím kvalitu a naplňujícím dlouhodobé koncepce a vytváří prostor pro korekci tam, kde se cíle dlouhodobě nenaplní. Bez této vazby je hodnocení informací bez důsledku.

- **Procesní jistota:** Zákon definuje transparentní postup včetně institutu námitek – posiluje právní stabilitu a předvídatelnost pro dlouhodobé plánování organizací.

- **Implikace:** Důraz na aktuální koncepce, prokazatelné řízení kvality a transparentní práci s dopady včetně transferu znalostí.

Institucionální hodnocení je pravidelným ověřováním návratnosti dlouhodobého vkladu do stability systému. Rizikem je, že bez přímé vazby výsledků hodnocení na alokační rozhodnutí se hodnocení stane administrativním rituálem bez dopadu na distribuci prostředků.

B. Reálná proveditelnost a implementační rizika

Úvodní poznámka: Nová právní úprava posiluje význam hodnocení institucionální, účelové i systémové podpory a vytváří předpoklady pro zpětnou vazbu o účinnosti veřejných investic do VaVal. Význam posunu bude záviset na tom, aby se hodnocení jednotlivých organizací transformovalo z pouhého popisu minulých výsledků na přímý podklad pro rozhodování o alokaci, úpravách a strategickém směřování podpor. Zásadní bude zajistit schopnost systému sledovat kumulativní účinek veřejných investic integrovaně napříč všemi třemi typy podpor. Hodnotící a alokační praxe by měla prokazatelně rozpoznávat tematické překryvy, duplicity, systémové mezery i synergie a systematicky převádět závěry hodnocení do konkrétní manažerské reakce poskytovatelů. Součástí tohoto nastavení je metodické rozlišení, kdy je plně postačující interně organizované hodnocení poskytovatele a kdy je pro zajištění mezinárodní důvěryhodnosti, srovnatelnosti a plné využitelnosti pro další rozhodování nezbytné doplnit nezávislý externí odborný pohled.

- **Finanční alokace bude potřebovat transparentní a přezkoumatelnou rozhodovací logiku poskytovatelů.** Zákon posiluje vazbu mezi hodnocením a výší institucionální podpory, současně nepracuje s mechanickým převodem výsledků hodnocení do rozpočtů. Možnost odborného uvážení je věcně odůvodněná, protože alokace nemá být pouze výsledkem vzorce. Poskytovatelé potřebují prostor zohlednit strategické, stabilizační, oborové nebo jiné relevantní skutečnosti. Přesvědčivost vazby mezi hodnocením a financováním bude záviset na tom, zda bude metodicky vyjasněno, jak se hodnotící závěry promítají do rozpočtových rozhodnutí a za jakých okolností je odchylka od výsledků hodnocení věcně odůvodněná. Jasně vymezená vazba mezi hodnocením a financováním může pomoci omezit setrvačnost historických alokačních vzorců a současně posílit vazbu mezi kvalitou, strategickou relevancí a financováním.

- **Závěry hodnocení bude vhodné převádět do přiměřené manažerské odezvy.** Právní úprava zakotvuje proces hodnocení, nezajišťuje však automaticky rozvojovou změnu na úrovni výzkumných organizací. Rozhodující nebude pouze projednání výsledků hodnocení mezi poskytovatelem a dotčenou organizací, ale schopnost převést závěry do přiměřené manažerské reakce – nápravné, profilující nebo rozvojové. U slabších výsledků by nemělo jít pouze o rozpočtové promítnutí hodnocení, ale také o podporu vnitřních plánů změny, profilace kapacit a zlepšování řízení kvality. Hodnocení bude vhodné citlivě propojit s vnitřním řízením organizací a současně zohlednit potřebu chránit excelentní týmy i uvnitř širších celků s nerovnoměrnou výkonností. Rozvojově pojaté hodnocení může sloužit nejen k popisu stavu, ale také jako nástroj pro další rozvoj kvality, profilace a mezinárodního ukotvení výzkumu.

- **Hodnotící rámec bude potřebovat zachytit nejen minulý výkon, ale také novou kvalitu a vznikající excelenci.** Požadavek na hodnocení založené na robustních datech za delší časová období posiluje stabilitu, srovnatelnost a odolnost systému vůči nahodilým výkyvům. Hodnotící rámec však bude muset zůstat dostatečně citlivý i na změnu směru, nově vznikající excelentní kapacity, progresivní obory a mladé výzkumné týmy. Příliš silná orientace na historická data by mohla zpomalit včasné zachycení nově se rozvíjejících kapacit s vysokým výzkumným

potenciálem. Pro udržení mezinárodní úrovně bude vhodné kombinovat robustní datovou základnu s mezinárodními benchmarky, expertním posouzením napříč obory a indikátory, které umožní hodnotit také růstový potenciál a strategickou relevanci nových výzkumných směrů.

5.2 Hodnocení účelové podpory: Správa portfolia a dynamika

A. Legislativní záměr a nové instituty

Hodnocení programů (§ 12 odst. 2 a § 57) umožňuje státu vystupovat jako aktivní investor – sledovat účinnost intervencí a reagovat na vývoj poznání a trhu. Klíčovým inovačním prvkem je průběžná korekce: zákon umožňuje upravovat programy v průběhu realizace, nikoli až po jejich ukončení.

- **Hodnocení programů:** Vychází ze zásad připravených RVVI; způsob hodnocení je součástí návrhu každého programu. Tím se hodnocení stává součástí designu programu, nikoli jeho ex-post přílohou.
- **Průběžná korekce:** Zákon umožňuje upravovat programy v průběhu realizace. Pokud program nenaplní očekávání, lze korigovat parametry, čímž se omezuje setrvávání u neúčinných schémat.
- **Ex-post evaluace a dopad:** Po ukončení programu se hodnotí naplnění cílů a společenské či hospodářské dopady s povinným horizontem 5 let od ukončení. Pětiletý horizont ex-post evaluace reflektuje realitu inovačního procesu: dopady výzkumu se projevují se zpožděním, které roční hodnotící cykly systematicky podceňují.
- **Srovnatelnost a role RVVI:** RVVI posuzuje soulad hodnocení prováděného poskytovatelem s jednotnými zásadami, čímž posiluje konzistenci a využitelnost dat pro koordinaci inovační politiky napříč resorty.

Hodnocení účelové podpory je nástrojem pro udržení dynamiky a konkurenceschopnosti účelových výdajů.

B. Reálná proveditelnost a implementační rizika

- **Evaluace programů bude vhodné opřít o nezávislou odbornou perspektivu a srovnatelný metodický základ.** Nová právní úprava zpevňuje rámec pro hodnocení programů účelové podpory a vytváří prostor pro systematictější práci s jejich výsledky. Evaluace získají ještě větší strategickou váhu, pokud vedle specifík konkrétního programu nabídnou také nezávislé odborné posouzení jeho přínosu v širším portfoliu veřejných investic. Společné metodické minimum indikátorů může podpořit srovnatelnost dopadů napříč poskytovateli, aniž by potlačilo rozdíly mezi obory, typy podpory a cíli jednotlivých programů. Jeho součástí může být také základní portfoliová taxonomie, která umožní zařazovat programy podle tematických domén, typu intervence, cílových skupin a očekávaného dopadu. Navazující datová a metodická vrstva může poskytovatelům pomoci lépe identifikovat tematické přerovny, možné duplikáty, systémové mezery i kumulativní účinek veřejných investic v klíčových doménách. Nejde o sjednocení všech evaluací do jedné šablony, ale o to, aby výsledky hodnocení mohly být využívány také pro strategické řízení účelové podpory v širším portfoliovém pohledu.
- **Na závěry hodnocení bude vhodné navázat srozumitelnou manažerskou odezvu.** Povinnost předkládat výsledky evaluací vládě pro informaci posiluje transparentnost systému, nezaručuje však změnu v programové nebo alokační praxi. Rozvojová hodnota hodnocení bude záviset na tom, zda poskytovatelé dokážou na zjištěné závěry navázat věcně zdůvodněnou reakcí – například v zákonných mezích upravit program, změnit parametry výzev, posílit úspěšné nástroje nebo utlumit méně účinné intervence. Dopadové hodnocení má přirozené časové zpoždění a jeho výsledky se často projeví až v dalším programovém cyklu. Bude důležité, aby evaluace nebyla pouze zpětnou informací, ale také vstupem do dalšího rozhodování o podobě účelové podpory. U sdílených programů a regulatorních sandboxů bude vhodné předem vyjasnit, který z aktérů odpovídá za práci s výsledky hodnocení a jejich promítnutí do dalšího nastavení podpory.

- **Kritéria úspěšnosti programů bude vhodné více navázat na reálné dopady a možnost věcné revize indikátorů.** Hodnocení ztratí rozhodovací sílu, pokud zůstane převážně u formálně deklarovaných indikátorů, které postupně přestanou vypovídat o kvalitě, přínosu nebo skutečné změně. Hodnotící metodika by měla sledovat nejen průběžné plnění výstupů, ale také dlouhodobější vědecké, technologické, ekonomické nebo společenské účinky intervencí. Současně bude vhodné umožnit transparentně zdůvodněnou revizi indikátorů v průběhu programu, pokud se ukáže, že původní nastavení neodpovídá vývoji trhu, technologií nebo potřebám uživatelů. Možnost věcně odůvodněné revize indikátorů nemá sloužit ke snižování ambice programu, k dodatečnému přizpůsobování hodnocení dosaženým výsledkům ani k rozkolísání předem nastavených pravidel podpory, ale k posílení vypovídací hodnoty hodnocení a schopnosti včas rozpoznat, které formy podpory mají skutečný přínos a které bude vhodné upravit, transformovat nebo postupně utlumit.

5.3 Hodnocení systémové podpory

A. Legislativní záměr a nové instituty

U prvků systémové podpory (§ 9 odst. 2, § 10 odst. 2, § 12 odst. 2, § 56) zákon akcentuje mezinárodní standardy a efektivitu sdílených kapacit. Systémová podpora má multiplikační charakter – její hodnocení musí zachytit nikoli jen vlastní výkon, ale příspěvek k výtěžnosti celého portfolia.

- **Velké výzkumné infrastruktury:** Hodnocení zajišťuje MŠMT s využitím mezinárodního srovnání – umožňuje posoudit kapacity vůči zahraničním ekvivalentům. Hodnocení je realizováno podle metodiky zpracované na základě zásad.
- **Testovací a experimentální infrastruktury:** Hodnocení zajišťuje poskytovatel podle metodiky zpracované na základě zásad.
- **Sdílené činnosti:** Hodnocení provádí poskytovatel systémové podpory; způsob hodnocení je součástí návrhu předkládaného ke schválení vládě.
- **Vazba na transfer znalostí:** Hodnocení testovacích infrastruktur ověřuje jejich přínos pro transfer znalostí, čímž uzavírá vazbu mezi investicemi do kapacit a uplatněním výsledků v praxi.

Hodnocení systémové podpory ověřuje, zda prostředky směřují do funkčních kapacit a služeb s přínosem pro ekosystém a zda infrastrukturní zázemí tvoří funkční základnu a odpovídá mezinárodním standardům otevřenosti a efektivit.

B. Reálná proveditelnost a implementační rizika

- **Hodnocení systémové podpory bude vhodné diferencovat podle funkce jednotlivých nástrojů, při zachování společného hodnotícího minima.** Zákon nově zahrnuje velké výzkumné infrastruktury, testovací a experimentální infrastruktury, sdílené činnosti a mezinárodní spolupráci do jednotné kategorie systémové podpory. Tyto nástroje plní odlišné funkce, a nelze je hodnotit jednou univerzální šablonou. Použitelnost hodnotícího rámce bude záviset na tom, zda se podaří nastavit diferencované metodiky a zásady, které budou respektovat specifika jednotlivých forem podpory a současně sdílet základní hodnotící minimum. To by mělo zahrnovat zejména systémovou funkci podporované kapacity, okruh uživatelů, míru využití, udržitelnost a doložitelný přínos pro výzkumný a inovační ekosystém. Společné hodnotící minimum může poskytovatelům nabídnout srovnatelnější oporu pro posuzování účelnosti nákladných forem podpory, aniž by potlačoval jejich rozdílnou povahu.
- **Řízení infrastruktur bude vhodné doplnit portfoliovým pohledem napříč systémem.** Nová právní úprava rozděluje kompetence k hodnocení mezi různé poskytovatele, zejména MŠMT, MPO a další resorty. Rozdělení odpovědností respektuje věcnou gesci jednotlivých aktérů, současně zvyšuje potřebu koordinace tam, kde se infrastruktury, sdílené kapacity a testovací prostředí vzájemně doplňují nebo překrývají. Přidaná hodnota hodnocení bude záviset na tom, zda vedle posouzení

jednotlivých kapacit vznikne také přehled o jejich roli v širším portfoliu systému VaVal. Portfoliový pohled může pomoci lépe rozlišit, které investice posilují strategickou odolnost a konkurenceschopnost českého výzkumného prostředí, a kde naopak vzniká prostor pro větší koordinaci, sdílení nebo profilaci kapacit.

- **Výsledky hodnocení systémové podpory by měly být využitelné pro další rozhodování o rozvoji, modernizaci nebo úpravě podporovaných kapacit.** Zákon u některých forem systémové podpory stanoví vazbu na hodnocení a odůvodnění, ale konkrétní promítnutí výsledků bude záviset na rozhodovací a alokační praxi poskytovatelů. Hodnocení získá význam tehdy, pokud jeho závěry nezůstanou pouze popisem stavu, ale stanou se podkladem pro další řízení podporovaných kapacit. Metodická opora by měla pomoci rozlišit situace, kdy je vhodné kapacitu stabilizovat, otevřít širšímu okruhu uživatelů, propojit s jinými institucemi, cíleně modernizovat, transformovat nebo postupně utlumit podporu tam, kde se dlouhodobě nedaří prokázat odpovídající využití či přínos. Hodnocení může fungovat jako včasný signál pro úpravu podpory a současně jako nástroj pro ochranu perspektivních investic s vysokou systémovou hodnotou.

Pilíř 6: Datová infrastruktura a otevřená věda

6.1 Otevřená věda a FAIR data

A. Legislativní záměr a nové instituty

Výzkumná data financovaná z veřejných zdrojů jsou veřejným aktivem – jejich neodůvodněné uzavření je plýtváním veřejnou investicí. Zákon ukotvuje otevřenou vědu (§ 82 a § 83) jako standard veřejně financovaného výzkumu. Vymezuje ji široce: zahrnuje otevřený přístup k publikacím, výzkumným datům, metodám, počítačovým programům i přístup k velkým infrastrukturám a testovacím kapacitám. Výzkumná data mají být uchovávána a zpřístupňována v souladu se zásadami FAIR (Findable, Accessible, Interoperable, Reusable). Povinnost otevřeného přístupu však není absolutní: zákon výslovně počítá s ochranou soukromí, obchodního tajemství, bezpečnosti nebo obrany státu, kybernetické bezpečnosti výzkumné organizace i dalších oprávněných zájmů poskytovatele nebo příjemce. V těchto případech se uplatní princip „tak otevřeně, jak je jen možné“ (zejm. § 82 odst. 4 a § 83). Otevřená věda se tím posouvá od obecné zásady k vymahatelné povinnosti se zákonně vymezenými výjimkami a pojistkami, standardem přístupu a definovanou správou dat.

Z hlediska fungování systému jde o nástroj zvyšování jeho efektivity:

- **Zákonný standard přístupu:** Povinnost zajistit otevřený přístup k výsledkům a datům v souladu s FAIR v rozsahu slučitelném s ochranou výše uvedených legitimních zájmů umožňuje navazovat na výsledky bez nutnosti duplicitních veřejných investic.
- **Multiplikace přínosů:** Otevřený přístup rozšiřuje okruh uživatelů od akademické sféry přes veřejné politiky až po inovativní firmy a může zrychlovat sféry bez lineárního navyšování vstupních výdajů, aniž by byl ohrožen legitimní zájem na ochraně citlivých informací.
- **Uchování a ověřitelnost:** Pravidla pro správu dat chrání investice do poznání před ztrátou v čase a posilují ověřitelnost výsledků – základ důvěryhodnosti vědeckého procesu.

Otevřená věda je infrastrukturou pro spolupráci: proměňuje izolované výsledky ve sdílený znalostní kapitál a zvyšuje multiplikační efekt každé koruny vložené do výzkumu při zachování ochrany soukromí, bezpečnosti a legitimních zájmů aktérů, které zákon výslovně chrání.

B. Reálná proveditelnost a implementační rizika

- **Otevřený přístup k publikacím bude vhodné metodicky sladit s autorskoprávním a publikačním prostředím.** Zákon nově ukládá výzkumným organizacím povinnost ukládat konečné verze publikací do repozitáře, avšak hlavním implementačním rizikem zůstává nesoulad této povinnosti s licenčními podmínkami vydavatelů, režimy

autoarchivace a absencí národního druhotného publikačního práva. Aplikační prostředí by mělo poskytnout jasnou výkladovou oporu pro vztah mezi institucionální repozitářovou cestou (Green Open Access) a placenými modely (Gold Open Access), aby byl zajištěn udržitelný způsob plnění zákona zejména u smluv podřízených cizímu právu. Současně je vhodné definovat okruh dotčených výsledků a verzi ukládaného textu (včetně definice konečné verze) s ohledem na specifika monografií, kapitol, sborníkových příspěvků a projektů kombinujících různé druhy výzkumné činnosti.

- **Povinnost otevřeného přístupu bude potřebovat jasnější časové a technické parametry.** Právní úprava zavádí povinnost otevřeného přístupu k výsledkům výzkumu, avšak bez metodického upřesnění hrozí nejednotná institucionální praxe v klíčových otázkách, jako je přípustná délka vydavatelských embarg, časové lhůty pro uložení a věcný rozdíl mezi formálním uložením a skutečným veřejným zpřístupněním. Zásadní výzvou bude vymezit uznatelné repozitáře pro organizace, které nedisponují vlastní infrastrukturou. Výkladová pravidla by měla explicitně určit, za jakých podmínek lze za tematický repozitář považovat oborově vymezenou kolekci v důvěryhodném národním nebo obecném úložišti, aby byly garantovány standardy dlouhodobého uchovávání, integrity a dostupnosti digitálních objektů.
- **Správa výzkumných dat bude vyžadovat vyvážení otevřenosti, ochrany duševního vlastnictví a legitimních omezení přístupu.** Zákon přibližuje správu dat logice FAIR principů, avšak praktická realizace naráží na potřebu detailního metodického rozpracování požadavků na interoperabilitu, metadata, persistentní identifikátory a opakované využití údajů. Rozhodovací disciplína institucí vyžaduje jasné procesní rozlišení mezi samotnou správou údajů, jejich zveřejněním, poskytováním třetím osobám a povinným připojováním otevřených licencí. Zásadní bude vytvořit výklad pro hraniční situace, kde otevřenost ustupuje legitimní ochraně patentů, obchodního tajemství, smluvní mlčenlivosti nebo bezpečnostním zájmům státu. Metodické výjasnění výjimek by mělo institucím poskytnout standardizované postupy pro zdůvodnění a dokumentaci nezpřístupnění dat při současném zachování dostupnosti jejich metadat.

6.2 Digitální správa: „Jednou ověřit, mnohokrát využít“

A. Legislativní záměr a nové instituty

Administrativní zátěž není neutrální, je to daň na výzkum placený časem vědců. Zákon zavádí zásadu „jednou ověřit, mnohokrát využít“: žadatel nemá být opakovaně zatěžován dokládáním údajů, které veřejná správa již má k dispozici.

- **Interoperabilita a sdílení dat:** Poskytovatelé jsou povinni využívat údaje z digitálních služeb státu. Žadatel přestává dokládat listiny, které stát již vlastní, čímž se zkracuje doba od podání záměru k zahájení realizace. Soulad s právem na digitální služby.
- **Snížení transakčních nákladů:** Standardizace informačních toků snižuje administrativní zátěž a uvolňuje kapacity výzkumníků pro věcnou činnost. Tento efekt je asymetrický: pro menší výzkumné organizace s omezeným administrativním zázemím může být snížení zátěže rozhodující pro rozhodnutí o účasti v programech.
- **Evidence-based policy:** Centralizovaná evidence umožňuje státu upravovat investiční portfolio na základě dat – nikoli na základě administrativních zvyklostí. Rozhodnutí o alokaci podpory jsou tak kvalitní, jak kvalitní jsou data, na nichž stojí.

Informační systémy (§ 84–92) jsou nástrojem snižování nejistoty: zvyšují ochotu špičkových aktérů účastnit se národních programů a snižují transakční náklady mezinárodní spolupráce.

B. Reálná proveditelnost a implementační rizika

Úvodní poznámka: Nová právní úprava posiluje datovou základnu IS VaVal a umožňuje poskytovatelům zajišťovat digitální služby různými infor-

mačními systémy. Zvolený model směřuje spíše k propojení více systémů než k jednomu centrálnímu portálu pro celý projektový cyklus. V průběhu přípravy zákona byla zvažována také varianta jednotného, uživatelsky přívětivého informačního prostředí propojeného s veřejnými registry a databázemi, které by na jednom místě podporovalo uchazeče, příjemce i poskytovatele od přípravy návrhu přes realizaci projektu až po práci s výsledky. Takové prostředí by zároveň sdružovalo informace o programech, výzvách, profilech řešitelů nebo výsledcích na jednom místě.²⁶ Od této varianty bylo v rámci meziresortního připomínkového řízení upuštěno. Rozhodující pro zvolený model bude, zda se podaří propojit evidenci, administraci a analytické využití dat do srozumitelného digitálního prostředí, které bude současně snižovat administrativní zátěž příjemců, poskytovatelů i státu. Nejde pouze o technické předávání údajů, ale o schopnost sledovat kumulativní podporu napříč institucionální, účelovou a systémovou podporou, omezovat opakované dokládání údajů a využívat data pro jednodušší administraci, hodnocení, strategické řízení a veřejnou odpovědnost za investice do VaVal.

- **Data v IS VaVal mohou postupně stále více sloužit nejen administrativní evidenci, ale i strategickému rozhodování.** Právní úprava rozšiřuje okruh evidovaných údajů v IS VaVal a vytváří předpoklad pro lepší práci s daty napříč systémem. Přínos této změny se projeví zejména tehdy, pokud data umožní sledovat institucionální, účelovou a systémovou podporu nejen odděleně, ale také v jejich vzájemných vazbách. Analytický pohled může ukázat, jak se jednotlivé formy podpory společně promítají do konkrétních oborů, domén a kapacit. Datový model může poskytovatelům usnadnit identifikaci tematických překryvů, duplicitního financování, málo využívaných kapacit nebo naopak oblastí s vysokým růstovým potenciálem.
- **Digitální prostředí VaVal bude vhodné rozvíjet směrem ke srozumitelnější uživatelské logice a společným procesním standardům.** Právní úprava umožňuje poskytovatelům zajišťovat digitální služby prostřednictvím různých informačních systémů. Toto flexibilní technické nastavení může být praktické, nezaručuje však jednodušší prostředí pro příjemce ani snížení administrativní zátěže. Přínos digitalizace bude záviset na postupném sjednocování procesních standardů napříč poskytovateli a na důslednějším využívání údajů, které jsou již dostupné v IS VaVal nebo v registrech veřejné správy. Nemá jít pouze o převod stávajících postupů do elektronické podoby, ale postupné omezování opakovaného dokládání údajů a paralelních evidencí. Sdílené moduly a kompatibilní rozhraní mohou snížit transakční náklady na straně výzkumných organizací i výdaje státu na vývoj vzájemně nepropojených agendových řešení.
- **Veřejná datová vrstva má potenciál posílit spolupráci, transparentnost a strategickou orientaci celého ekosystému VaVal.** Moderní pojetí výzkumných informačních systémů v zahraničí směřuje od interní evidence státu k uživatelsky přehledným datovým službám pro širší komunitu. Inspirace ze zahraniční dobré praxe ukazuje, že strategickým cílem rozvoje těchto systémů bývá postupné zpřístupňování analytických přehledů širšímu okruhu aktérů, včetně poskytovatelů, výzkumných organizací, podniků a odborné veřejnosti. Uživatelsky orientované přehledy a vizualizační nástroje mohou v rozvinutější podobě srozumitelně zachycovat strukturu podpory, vazby mezi kapacitami, dlouhodobé trendy i širší souvislosti fungování systému. Zkušenosti z mezinárodních platform naznačují, že budoucím horizontem rozvoje analytických nadstavb může být postupné a bezpečné propojování projektových dat s ekonomickými a administrativními registry nebo využití pokročilých metod tematického třídění textu k identifikaci věcných překryvů v podpořených oblastech. Úspěšný rozvoj této vrstvy v tuzemských podmínkách bude záviset na stabilních datových rozhraních, společných standardech pro sdílení údajů a průběžném ověřování budoucí technické, metodické a právní kapacity stávajícího systému pro tato pokročilá analytická využití. I když bylo od varianty jednotného informačního prostředí v připomínkovém řízení upuštěno, zvolená cesta postupné technické interoperability a rozvoje analytických nástrojů v souladu s platným právním rámcem a ochranou dat představuje realistický rámec k postupnému naplňování principu „jednou ověřit, mnohokrát využít“ a lepšímu dokládání společenského přínosu veřejných investic.

6.3 Popularizace a komunikace výsledků VaVal

A. Legislativní záměr a nové instituty

Stabilita veřejného financování VaVal závisí na srozumitelném vysvětlení jeho přínosů. Bez veřejné legitimacy je každá reforma zranitelná, zařazení popularizace (§ 2 odst. 2, § 56 odst. 2, § 57 odst. 1) do systémových funkcí proto doplňuje řízení veřejné podpory o dimenzi společenské odpovědnosti.

- **Absorpční kapacita společnosti:** Účelem popularizace není jen informovat, je to příprava společnosti a trhu na přijímání nových technologií a poznatků. Inovace, které společnost nepochopí nebo jim nedůvěřuje, narážejí na odpor při zavádění a tento odpor má měřitelné ekonomické náklady.
- **Důvěryhodnost:** V demokratickém prostředí je stabilita financování VaVal přímo závislá na srozumitelném vysvětlování veřejného přínosu. Komunikace se stává součástí důvěryhodnosti, nikoli doplňkovou aktivitou.
- **Talent-pool:** Popularizace vědy identifikuje a přitahuje talenty do systému – a zajišťuje reprodukci lidského kapitálu pro budoucí cykly. Zájem o výzkumnou kariéru nezačíná na vysoké škole, začíná u středoškolského studenta, který se rozhoduje o svém směřování. Popularizace je investicí do tohoto rozhodnutí.

Popularizace je investicí do společenské přijatelnosti pokroku a předpokladem dlouhodobé obhajitelnosti veřejných výdajů do VaVal.

B. Reálná proveditelnost a implementační rizika

- **Popularizaci VaVal bude vhodné metodicky ukotvit jako víceúrovňovou činnost, nikoli centrálně řízenou komunikaci.** Zákon nově umožňuje podporovat popularizaci různými cestami: jako součást programů účelové podpory, jako systémovou podporu i v rámci institucionálního rozvoje. Tato rozmanitost odpovídá různým funkcím popularizace v systému VaVal. Současně bude vhodné metodicky rozlišit projektovou komunikaci, dlouhodobou institucionální práci s veřejností a širší vysvětlování hodnoty výzkumu pro stát, ekonomiku a společnost. Uplatnění nové úpravy může podpořit doporučující metodika, například na úrovni RVVI, která nabídne základní typologii aktivit a kvalitativní vodítka pro jejich financování a vyhodnocování. Nemá jít o jednotnou komunikační linku, ale o srozumitelnou oporu pro poskytovatele a výzkumné organizace, aniž by byla omezena autonomie institucí nebo obsah vědeckého sdělení. Transparentnější metodické podmínky mohou posílit rozvoj vědecké komunikace jako strategické priority státu.
- **Hodnocení popularizace bude vhodné posunout od sledování mediální viditelnosti k posuzování širšího společenského přínosu.** Právní uznání popularizace jako uznatelné aktivity vytváří prostor pro její systematictější podporu. Vypovídací hodnota hodnocení bude záviset na tom, zda hodnotící pravidla dokážou rozlišit mezi institucionálním marketingem, projektovou publikací a vědeckou komunikací zaměřenou na veřejnou hodnotu, důvěru a odpovědnost za veřejné investice. Vedle kvantitativních ukazatelů, jako jsou mediální výstupy, dosah nebo návštěvnost, bude vhodné sledovat také kvalitu zapojení cílových skupin, změnu porozumění, využití poznatků v rozhodování, schopnost oslovovat a přitahovat nové talenty k výzkumu, vývoji a inovacím nebo dlouhodobý přínos pro veřejnou debatu. Inspiraci mohou nabídnout mezinárodní přístupy využívající strukturované případové studie dopadu, například britský REF²⁷ nebo nizozemský SEP²⁸, které kladou důraz na význam, hloubku a prokazatelnost společenského přínosu. Vyhodnocují kauzální vazbu mezi vědeckým výkonem a prokazatelnou kvalitativní změnou v rozhodování, chování či znalostech cílových skupin.
- **Účinnost vědecké komunikace bude záviset na profesionalizaci kapacit a schopnosti vést obousměrný dialog.** Zákon vytváří prostor pro financování popularizace, její přínos se však projeví zejména tehdy, pokud bude rozvíjena jako odborná kapacita systému VaVal, nikoli pouze jako doprovodná propagace jednotlivých výsledků.

Vhodné bude podporovat moderní pojetí vědecké komunikace, které cíleně pracuje s různými komunitami, vysvětluje přínosy i limity výzkumu a dokáže komunikovat vědeckou nejistotu srozumitelným a důvěryhodným způsobem. Programová pravidla a expertní zázemí poskytovatelů mohou podpořit rozvoj profesionálních komunikačních kapacit, sdílení dobré praxe a využívání vhodných nástrojů zapojení veřejnosti. Občanská věda může být v tomto rámci cenným doplňkovým nástrojem tam, kde je věcně opodstatněná. Neměla by být chápána jako univerzální požadavek pro všechny typy výzkumu ani jako náhrada profesionální vědecké komunikace. Popularizace může přispět k dlouhodobému dialogu o hodnotě veřejných investic do VaVal napříč odbornou i širší veřejností.

Průřezové podmínky účinného uplatnění v praxi

Zákon vytváří kvalitní právní předpoklady, nezaručuje však jejich naplnění. Všech šest pilířů spojuje otázka, zda se nové právní instituty promění v reálnou kapacitu státu prioritizovat, efektivně financovat, vyhodnocovat a chránit strategické kapacity. Navrhované kroky nemají zvyšovat administrativní zátěž, ale převést legislativní možnosti do srozumitelných metodických, datových a rozhodovacích standardů funkčních napříč celým systémem VaVal.

IV. Účinnost zákona

Zákon č. 328/2025 Sb. byl přijat v červenci 2025 s hlavní účinností k 1. lednu 2027. Šestnáct měsíců přechodného období není administrativní lhůtou – je to čas, který buď systém využije k přípravě na jiný způsob fungování, nebo promrhá na dohánění toho, co mělo být hotovo dříve.

Zákon má dělenou účinnost ve čtyřech datech, která vytvářejí přípravnou fázi (2026) a provozní fázi (od 2027). Rozhodující otázka není, zda systém splní zákonné termíny, ale zda bude v lednu 2027 skutečně připraven fungovat jinak, než fungoval dosud.

To vyžaduje souběžnou přípravu na obou stranách systému a nelze ji delegovat na pozdější termín. Poskytovatelé musí v roce 2026 stabilizovat prováděcí pravidla, sladit výklad napříč resorty a zajistit připravenost datové infrastruktury. Výzkumné organizace musí ve stejném horizontu nastavit vnitřní systémy, kompetence a procesy (viz tabulka 8).

Tabulka 8: Přehled dílčích účinností

Termín účinnosti	Co nabývá účinnosti	Ustanovení	Praktický dopad / příklady
1. 1. 2026	Dílčí ustanovení – zejména přípravná opatření a procesy	§ 95 odst. 4	Nastavení interních procesů, metodik a datové připravenosti
1. 9. 2026	Další dílčí ustanovení	§ 97 odst. 2 věty druhé, § 97 odst. 4 věty druhé, § 98 odst. 1 a § 99 odst. 1	Postupné spouštění vybraných mechanismů
1. 1. 2027	Hlavní účinnost zákona	Nabývá účinnosti převážná část ustanovení	Etické komise, bezpečnostní koncepce, strategie transferu, hodnocení VO, evidence s novými povinnostmi
1. 1. 2028	Zbývající přechodná ustanovení	§ 50 odst. 1 věty první, § 67 odst. 2 věty první, § 72 odst. 3 věty třetí, § 72 odst. 4 věty třetí, § 91 a 92	Doběh přechodných režimů a plné uvedení systému do cílového režimu.

Zdroj dat: vlastní zpracování

Dělená účinnost umožňuje rozložit implementaci do fází a průběžně ověřovat připravenost procesů, dat a odpovědností před plným náběhem povinností s možností včas korigovat slabá místa.

V. Implementační výzvy: kritické faktory transformace

Reformy v oblasti VaVal selhávají méně na špatném zákoně a více na překladu paragrafů do provozní reality. OECD²⁹ identifikuje ve svých analýzách regulačních reforem konzistentní vzorec: tam, kde se zvýší požadavky na pravidla a kontrolu bez odpovídajícího posílení výkonné kapacity, systém se přenastaví – ne na dopad, ale na bezchybnost procesu. Tento posun je tičhý, pomalý a zpravidla nevratný bez vnějšího zásahu. Níže jsou identifikována kritická implementační rizika seřazená podle systémové závažnosti.

Formalismus místo výkonu

Nejčastější a nejméně viditelné selhání: reforma zvýší nároky na dokumentaci, metodiky a reporting, ale alokační rozhodnutí zůstanou beze změny. Hodnocení měří, ale nevede ke korekci nástrojů. Rizikem není špatná vůle, ale absence mechanismu, který z dat dělá rozhodnutí.

Kapacitní deficit

Bez programových manažerů, evaluátorů a datových architektů zákon vytváří povinnosti bez exekutivní páky. Posílení exekutivní kapacity státní správy i výzkumných organizací není doplněk reformy, ale je to podmínka její funkčnosti. Přechodné období vyžaduje souběžně implementovat nové povinnosti, připravit prováděcí pravidla a upravit informační systémy – bez dedikované kapacity hrozí zpoždění metodik, nekonzistentní výklady a cykly spouštění a zastavování výzev.

Koordinační selhání

Inovace jsou meziresortní agenda, ale státní správa zůstává strukturálně vertikální. Bez explicitně přiřazené odpovědnosti za celek se systém samovolně vrací k resortní fragmentaci – namísto portfoliového řízení se vede spor o kompetence. Kaskáda strategií funguje jako koordinační nástroj pouze tehdy, pokud obsahuje omezený počet priorit, měřitelné ukazatele a věrohodnou vazbu na alokaci prostředků. Bez této vazby zůstanou strategické dokumenty deklarativní.

Rozpočtová volatilita

VaVal funguje na dlouhém horizontu. Pokud se mění priority a podmínky podpory mezi výzvami, aktéři reagují racionálně: snižují riziko, zkracují horizont, omezují spolufinancování. Udržet naplňování cílů i napříč volebními obdobími je podmínka, nikoli ambice. Rizikem přechodného období je i nejednotnost výkladu tam, kde budou starší prováděcí předpisy aplikovány v terminologicky odlišném rámci nového kodexu, včasná aktualizace sekundární legislativy je proto kritickým úkolem roku 2026.

Nízké využití nástrojů

Dobře navržený nástroj selže, pokud jeho parametry neodpovídají absorpční kapacitě cílové skupiny. Bez segmentace uživatelů a funkčního zaváděcího procesu klesá míra využívání a veřejná investice do nástroje se zhodnotí jen zlomkově. Proporcionalita požadavků je podmínkou přístupu: minimální standard společný pro všechny a diferencované požadavky tam, kde to odpovídá rizikovosti a objemu veřejných prostředků.

Sektorová diferenciac

Co funguje v jednom odvětví, může v jiném selhat, nikoli proto, že nástroj je špatně navržen, ale proto, že ignoruje strukturální odlišnosti absorpční kapacity a inovačních cyklů. Prováděcí pravidla musí reflektovat diverzitu ekosystému, nikoli ji podřizovat jednotnému administrativnímu standardu.

Vytlačování soukromých investic

Klíčová je otázka: Zvyšuje veřejná podpora dodatečné investice? Nebo nahrazuje to, co by aktéři realizovali samostatně, případně zvýhodňuje ty s největší administrativní kapacitou, nikoli ty s největším inovačním potenciálem. Podmínkou je pravidelné vyhodnocování přidáné hodnoty veřejné podpory, nikoli jednorázová ex-post evaluace. Soulad s pravidly veřejné podpory (zejména GBER a de minimis) vyžaduje průběžný výklad a koordinaci s příslušnými orgány.

Řízení nejistoty

Přechod od programové logiky k řešení velkých společenských výzev přináší specifický rizikový profil: nejasné priority na rozhraní resortů a obtížné měření dopadu. Bez zprostředkujících organizací schopných spojovat aktéry, data a implementaci se záměr rozpadá do izolovaných projektů.

Přechodové období

Změna řídicích struktur vytváří kritické přechodové období. Kontinuita výzev, udržení expertizy a sladění organizačních kultur vyžadují aktivní řízení, nejsou automatickým důsledkem legislativy. Zvládnutí přechodu musí být samostatným cílem s jasným vlastním, harmonogramem a kontrolními body.

Datová infrastruktura je v tomto ohledu operativní podmínkou řízení: fragmentace dat v důsledku nesjednocených systémů zpomaluje hodnocení, oslabuje selektivitu a omezuje schopnost konzistentních alokačních rozhodnutí. Realistická cesta vede přes postupnou interoperabilitu, nikoli přes jednorázovou unifikaci, která by ohrozila plynulost čerpání.

Postupná eroze důvěry

Pokud se kumuluje administrativní zátěž a hodnocení nepřináší předvídatelné výsledky, nejvyšší aktéři přesouvají těžiště do mezinárodních programů. Výsledkem není dramatický odchod, ale je to postupné přeměňování kapacit: systém financuje průměr, excelence hledá jiné cesty. Dopad je kumulativní: odchod špičkových týmů do mezinárodních struktur postupně snižuje kvalitu domácího portfolia i schopnost státu obhájit návratnost veřejné podpory. Preventivním opatřením je průběžné sledování participačních vzorců a včasná korekce podmínek.

Zvládnutí těchto rizik je předpokladem toho, aby zákon přinesl vyšší předvídatelnost a vymahatelnost podpory při zachování prostoru pro inovace. Pokud zůstanou neošetřena, výsledkem nebude selhání zákona, ale selhání jeho využití: růst administrativní zátěže bez posunu ve výkonu a dopadu, a ztráta strategického okna, které zákon otevřel.

VI. Diskuse: od právního rámce k reálné alokační efektivitě

Zákon lze číst jako pokus posunout český systém VaVal z režimu „správy programů“ k režimu „řízení investic“ s důrazem na předvídatelnost, měřitelnost, integritu, bezpečnost a transfer znalostí. Tento posun nelze hodnotit pouze optikou právní konstrukce. Podobné reformy mají v mezinárodní praxi největší význam tehdy, když vytvoří sdílený rámec rozhodování napříč resorty: co je prioritou, jak se posuzuje kvalita a jak se obhazuje přínos veřejné investice. Klíčovým rizikem je sklouznutí k formálnímu plnění, kdy zákon zvýší procesní úhlednost, ale nezvýší mezinárodní společenský přínos. V prostředí rostoucí nejistoty a tlaku na veřejné rozpočty je schopnost řídit nutné volby a kompromisy součástí konkurenceschopnosti, nikoli jen administrativní otázkou.

Stabilita versus adaptabilita

První klíčová debata, kterou zákon otevírá (a kterou nelze „vyřešit“ paragrafem), je napětí mezi stabilitou a adaptabilitou. Stabilita je podmínkou dlouhodobých investic do lidí, infrastruktury a excelence. Adaptabilita je podmínkou schopnosti reagovat na technologické a bezpečnostní změny. OECD³⁰ posiluje argument, že politika VaVal musí být průběžně opeřena

o strategickou analytickou kapacitu státu – tedy schopnost systematicky sbírat, propojovat a vyhodnocovat informace potřebné pro strategické rozhodování a o učení z praxe. Nikoli proto, aby byla nestálá, ale proto, aby se v čase neopírala o zastaralé předpoklady. Skutečným testem úspěchu není počet zavedených nástrojů, ale kvalita rozhodovacího cyklu: co je v systému stabilní kotva a co je legitimně proměnlivé podle evidence a vývoje. Bez přechodu k učícímu se cyklu – průběžnému vyhodnocování mezi plánováním, měřením dopadů a úpravou parametrů podpory – zůstane hodnocení administrativním rituálem bez dopadu na alokační rozhodnutí.

Excelence versus dopad

V evropském prostoru se spor mezi excelencí a dopadem často vede jako kulturní konflikt. Pragmatičtější perspektiva jej rámuje jako jeden investiční argument: excelence chrání dlouhodobou produktivitu a mezinárodní konkurenceschopnost; dopad chrání legitimitu veřejného financování v podmínkách fiskálního tlaku a rostoucích společenských očekávání. Debata se proto posouvá od binárního „buď–anebo“ k otázce: jak nastavit hodnotící a řídicí logiku tak, aby nepenalizovala riziko a čas (typické pro špičkový výzkum), a přesto byla schopna věrohodně ukázat, že veřejná investice má trajektorii návratnosti pro ekonomiku a společnost. Zkušenosti evropských institucí i národních agentur ukazují, že tato důvěryhodná vazba vzniká kombinací jasných standardů kvality a srozumitelného narativu přínosu, který obtočí mimo odbornou komunitu.

Univerzální modely versus lokální realita

Co je do české reality přenositelné z mezinárodních modelů? Mezinárodní „best practice“ nelze přebírat jako katalog nástrojů, lze ji přebírat jako katalog principů: jasný mandát, profesionalizace, transparentní rozhodovací pravidla a schopnost spojovat data s rozhodnutím. Mezinárodní zkušenost zároveň ukazuje, že úspěšné reformy mívají méně nových institucí a více změny praxe: investují do kapacity státu být kompetentním zadavatelem, důvěryhodným hodnotitelem a aktivním správcem portfolia. Bez posunu od úřednické administrace k analytickému managementu hrozí, že se progresivní nástroje – sandboxy, testovací a experimentální infrastruktury, portfoliové hodnocení – stanou administrativně neprůchodnými.

Měření versus učení

V právních reformách se často předpokládá, že povinnost měřit automaticky vede k řízení podle výsledků. Mezinárodní zkušenost tento předpoklad zpochybňuje. Data sama o sobě nezpůsobí změnu, pokud nejsou propojena s rozhodovacími mechanismy. Podmínkou úspěchu je role RVVI jako garanta standardizace datové vrstvy – bez plné interoperability transakční náklady neklesnou a systémová změna se nepromítne do chování aktérů. Klíčovým objektem „dopadu“ není jen výzkumník nebo výzkumná organizace, ale také uživatelská organizace na straně státu, která musí umět výsledky využít v portfoliových volbách. Data mají sloužit k tomu, aby bylo možné podporu dopředu řídit a průběžně ladit, nikoli jen zpětně kontrolovat.

Kapacita versus ambice

Transformace naráží na deficit expertních kapacit na obou pólech systému. Na straně výzkumných organizací představují nedostatečné kapacity research managementu kritické riziko: bez profesionálního aparátu pro správu dat a transfer hrozí, že nové povinnosti přetečou do zátěže vědců, čímž paradoxně oslabí jejich primární tvůrčí kapacitu a sníží přínos z celé reformy. Debata se přitom soustředí na to, co mají „dělat příjemci“. Stejně podstatné je ověřit, zda stát disponuje kapacitou dělat to, co od něj zákon nově vyžaduje. Na straně státu je nutný posun od resortní segmentace k analytickému managementu schopnému propojovat data s portfoliovými rozhodnutími napříč institucemi.

Legislativní rámec versus systémová změna

Diskuse musí přiznat limity: zákon nemůže sám vyřešit produktivitu firem, kvalitu managementu výzkumu ani přetavit slabé poptávkové prostředí do inovací. Může ale, a to je podstatné, vytvořit rámec snižující systémové tření a zvyšující důvěryhodnost investičního řízení. Zákon vytváří předpo-

klady pro posílení tří systémových vlastností: kvality a selektivity podpory na základě prokazatelných dat; efektivitu transferu znalostí a kooperace se soukromým sektorem skrze jasná pravidla zhodnocování výsledků; a důvěryhodnosti a předvídatelnosti českého výzkumného prostředí jako předpokladu pro zapojení do mezinárodních výzkumných sítí a partnerství. V nejistém prostředí to není detail, je to součást institucionální odolnosti. A zároveň rámec, který odklání debatu od samotné výše prostředků k tomu, jak jsou investovány a jaký mají přínos.

VII. Doporučení

Pro kritickou fázi implementace (2026–2028) platí pět doporučení, která rozhodují o tom, zda reforma přinese systémovou změnu, nebo pouze vyšší regulatorní komplexitu. Tato doporučení je vhodné chápat jako implementační rámec: naznačují, jak může být zákon převeden z právního textu do praxe poskytovatelů, výzkumných organizací a státu.

Řídit implementaci jako manažerskou disciplínu

Zákon je startovní čára. Skutečný výkon vzniká až ve chvíli, kdy jsou zodpovědnosti přeloženy do konkrétních rolí, rozhodovacích cyklů a kompetencí. V praxi to znamená mít jasně určeného vlastníka **implementace**, ne koordinátora, ale někoho, kdo nese odpovědnost za to, že se pravidla promění v rozhodnutí: co se podpoří, co se nepodpoří a co se po vyhodnocení upraví nebo ukončí. Největší slabinou reformy bývá, že nikdo nemá mandát říct „tohle nefunguje, měníme parametry“ – a systém pak běží setrvačností. Výzkumné organizace by měly přistupovat k novým povinnostem jako k příležitosti pro strategické formulování své role, nikoli jako k administrativní zátěži, které je třeba vyhovět.

Implementace musí být řízena jako projekt veřejné politiky: s vlastníkem, harmonogramem, odpovědnostmi, měřitelnými milníky a mechanismem včasné korekce. Bez této manažerské disciplíny se i kvalitní zákon může změnit v soubor paralelních povinností bez skutečné změny chování systému.

Měřit dopad jako kritérium pro alokaci

Nejde o to přidat další sadu indikátorů. Jde o to vybrat omezený počet měřitelných výsledků s reálným významem pro stát – ekonomickým, společenským, bezpečnostním – a o mechanismus, který z těchto výsledků dělá kritérium pro alokaci. Jakmile metriky nevedou ke změně portfolia nástrojů, hodnocení se změní v reporting a reporting v administrativu. Dopad není okamžitý efekt – dopad je schopnost obhájit, že investice má trajektorii návratnosti a že stát umí průběžně řídit riziko, nejen kontrolovat soulad. Poskytovatelé podpory musí upřednostnit reálný obsah před formálním splněním postupu. Jejich role se mění z administrátorů na portfoliové manažery – a s tím se mění i kritéria úspěchu.

Budovat aplikační kapacity jako infrastrukturu reformy

Implementační rizika v praxi vypadají téměř vždy stejně: rozšíří se požadavky na data, evaluace, etiku, bezpečnost, transfer a řízení programů, aniž by tomu odpovídalo posílení lidí a nástrojů, které to umí dělat profesionálně, rychle a konzistentně. Pokud se z implementace stane „přetlak požadavků na příjemce“ bez paralelního posílení kapacit státní správy (programový management, evaluace, datová architektura, právní standardy, metodické služby), reforma začne generovat odpor a obcházení. Profesionalizace není měkký doplněk, je to tvrdá podmínka. Špičkový systém se neřídí improvizací, ale kompetencí. Státní správa a RVVI musí etablovat permanentní monitoring implementace a být připraveny na včasné korekce prováděcích předpisů. Implementační období 2026–2028 se nezopakuje.

Chránit excelenci jako podmínku návratnosti

V době napjatých veřejných financí je největším pokušením přesunout těžiště podpory k „rychle viditelným“ výstupům. Dlouhodobá produktivita výzkumného systému stojí na kvalitě lidí, institucí a prostředí schopného soutěžit globálně. Ochrana excelence znamená dvojí disciplínu: posilovat týmy a instituce s vysokým potenciálem a současně umět řízeně utlumovat kapacity, které dlouhodobě nepřispívají ke strategickým prioritám ani k mezinárodní kvalitě systému. Excelence není luxus – je to pojistka proti financování průměrnosti. Stabilní veřejné financování vyžaduje schopnost ukázat, že systém má standard kvality, který nelze rozmělnit, a že tato kvalita generuje výsledky, které země reálně potřebuje. Zákon může posílit absorpční kapacitu ČR pro FP10 a Horizont Evropa – legislativní připravenost je měřitelnou konkurenční výhodou, nikoli formálním aktem.

Chápat implementaci jako strategické učení

Nejlépe fungující systémy si průběžně testují nástroje, porovnávají účinnost a umí korigovat bez politického dramatu. OECD STI Outlook 2025 výslovně zdůrazňuje, že v prostředí geopolitické nestability a technologické transformace musí být politika VaVal proaktivní, včasná a adaptivní – schopná průběžně vyhodnocovat indikátory, experimentovat s nástroji a škálovat to, co funguje. To je přesně bod, kde se investiční rámec liší od dotační rutiny: úspěch není v tom, že se splní zákon – ale že se vybuduje schopnost státu řídit VaVal jako dlouhodobé portfolio s jasným účelem. Pokud se to podaří, zákon může být víc než soubor paragrafů: stabilní platforma, na níž se v čase zvyšuje přínos z veřejných investic, aniž se ztratí kvalita, autonomie a odvaha riskovat tam, kde to dává smysl.

Od doporučení k prováděcí kapacitě systému

Pět doporučení výše lze vnímat jako jeden implementační rámec: jasné řízení a odpovědnosti (1), metriky navázané na alokaci (2), realizační kapacity jako podmínka proveditelnosti (3), excelence jako pojistka návratnosti (4) a průběžné učení systému (5). Pokud se podaří tento rámec převést do každodenního rozhodování poskytovatelů i příjemců, zvýší se pravděpodobnost, že zákon naplní svůj investiční záměr.

Závěr

Zákon č. 328/2025 Sb. se v praxi nebude hodnotit podle počtu metodik, výkazů a nových procesů. **Měřítkem bude, zda stát dokáže po dobu několika let dělat tři věci současně: udržet stabilitu investic, chránit kvalitu a zvyšovat dopad způsobem, který je srozumitelný nejen komunitě VaVal, ale i veřejnosti.**

Mezinárodní zkušenost je v tomto ohledu střízlivá: reformy selhávají méně na „špatném zákoně“ a častěji na nedořešeném překladu do provozní reality. Jakmile se implementace začne řídit primárně logikou formálního souladu, systém se přenastaví na minimalizaci rizika a maximalizaci dokumentů – a z investičního rámce se stane administrativní rámec.

Naopak tam, kde vláda nastaví implementaci jako řízený investiční cyklus – s jasným mandátem, kompetencemi a disciplinovanou zpětnou vazbou – může i relativně „běžná“ legislativa změnit chování aktérů, zrychlit učení systému a posílit návratnost veřejných prostředků.

Prameny a literatura

Právní předpisy

Zákon č. 300/1992 Sb., o státní podpoře vědecké činnosti a vývoje technologií.

Zákon č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací v veřejných prostředcích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 328/2025 Sb., o výzkumu, vývoji, inovacích a transferu znalostí

Zákon č. 329/2025 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o výzkumu, vývoji, inovacích a transferu znalostí

Zákon č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích.

Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech

Zákon č. 52/2025 Sb., kterým se mění zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů

Právní předpisy EU

Nařízení Komise (EU) č. 651/2014 ze dne 17. června 2014, kterým se v souladu s články 107 a 108 Smlouvy prohlašují určité kategorie podpory za slučitelné s vnitřním trhem (nařízení o blokových výjimkách, GBER). Dostupné z: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0651)

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/801 ze dne 11. května 2016 o podmínkách vstupu a pobytu státních příslušníků třetích zemí za účelem výzkumu, studia, stáže, dobrovolnické služby, programů výměnných pobytů žáků či vzdělávacích projektů a činnosti au-pair (přepřacované znění). Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/ALL/?uri=CELEX:32016L0801>
Doporučení Rady (EU) 2021/2122 ze dne 26. listopadu 2021 o Paktu pro výzkum a inovace v Evropě. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reco/2021/2122/oj/eng>

Doporučení Rady (EU) 2022/2415 ze dne 2. prosince 2022 o hlavních zásadách pro zhodnocování znalostí. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32022H2415>

Doporučení Komise C(2024)1410 ze dne 1. března 2024 o Kodexu praxe pro spoluvytváření znalostí průmyslem a akademickou sférou. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202400774

Dokumenty a zprávy Evropské komise

Evropská komise. A dynamic EU Budget for the priorities of the future - The Multiannual Financial Framework 2028-2034, EK, 2025. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A52025DC0570>

Evropská komise. European Innovation Scoreboard 2025 – Country profile: Czechia, EK, 2025. Dostupné z: https://ec.europa.eu/assets/rtd/eis/2025/ec_rtd_eis-country-profile-cz.pdf

Evropská komise. European Research Area (ERA). Dostupné z: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/strategy/strategy-research-and-innovation/our-digital-future/european-research-area_en

Evropská komise. European Research Area. ERA Policy Agenda 2025–2027, EK, 2025. Dostupné z: <https://european-research-area.ec.europa.eu/era-policy-agenda-2025-2027>

Evropská komise. Factsheet – Implementation of the European Research Area, EK, 2024. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/attachment/879767/Factsheet%20-%20Implementation%20of%20the%20European%20Research%20Area.pdf>

Odborná literatura a dokumenty

DRAGHI Mario. The future of European competitiveness: A Competitiveness Strategy for Europe, Mario Draghi, EK, 2024. Dostupné z: https://commission.europa.eu/document/download/97e481fd-2dc3-412d-be4c-f152a8232961_en?filename=The%20future%20of%20European%20competitiveness%20-%20A%20competitiveness%20strategy%20for%20Europe.pdf

LETTA, Enrico. Much More Than A Market, Enrico Letta, Evropská rada, 2024. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/media/ny3j24sm/much-more-than-a-market-report-by-enrico-letta.pdf>

HEITOR, Manuel et al. Align, Act, Accelerate: Research, Technology and Innovation to boost European Competitiveness. Evropská komise, 2024. Dostupné z: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/2f9fc221-86bb-11ef-a67d-01aa75ed71a1/language-en>

MAZZUCATO, Mariana. Mission-Oriented Research & Innovation in the European Union: A problem-solving approach to fuel innovation-led growth. Evropská komise, 2018. Dostupné z: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5b2811d1-16be-11e8-9253-01aa75ed71a1/language-en>

OECD. Better Regulation Practices across the European Union, OECD, 2025. Kapitola: Securing impact through monitoring and implementation. Dostupné z: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2025/09/better-regulation-practices-across-the-european-union-2025_a3dfd5e6/6f007516-en.pdf

OECD. OECD Science, Technology and Innovation Outlook 2025: Driving Change in a Shifting Landscape. OECD, 2025. Dostupné z: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2025/10/oecd-science-technology-and-innovation-outlook-2025_bae3698d/5fe57b90-en.pdf

World Economic Forum. The Global Risks Report 2026. WEF, 2026. Dostupné z: https://reports.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2026.pdf

Strategy Evaluation Protocol 2021–2027. KNAW, NWO a VSNU. Dostupné z: https://storage.knaw.nl/2022-06/SEP_2021-2027.pdf

Rada pro výzkum, vývoj a inovace. Národní politika výzkumu, vývoje a inovací České republiky 2021+, (vyzkum.gov.cz), 2020. Dostupné z: <https://vyzkum.gov.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=913172>

Vláda ČR. Nový zákon o výzkumu – 10 otázek a odpovědí. Praha: Úřad vlády ČR, 2025. Dostupné z: https://vlada.gov.cz/cz/vlada/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/marek_zenisek/aktualne/novy-zakon-o-vyzkumu-218205/

Nejvyšší kontrolní úřad. Kontroly NKÚ v roce 2025: výsledky často neodpovídají vysokým investicím. Dostupné z: <https://www.nku.cz/cz/pro-media/tiskove-zpravy/kontroly-nku-v-roce-2025-vysledky-casto-neodpovidaji-vysokym-investicim-id15537/>

Nejvyšší kontrolní úřad. Přes téměř třicetimiliardovou podporu český výzkum stále pokulhává za Evropou. Dostupné z: <https://www.nku.cz/cz/pro-media/tiskove-zpravy/pres-temer-tricetimiliardovou-podporu-cesky-vyzkum-stale-pokulhava-za-evropou-id14859/>

Svaz průmyslu a dopravy České republiky. Analýza administrativní zátěže v oblasti VVI, 2022. Dostupné z: https://www.spcr.cz/images/pdf/2022_Analyza_administrativni_zateze_v_oblasti_VVI.pdf

HOLEC, DUDÁK, BARTŮŇKOVÁ ADVOKÁTI. Nový zákon o výzkumu, vývoji, inovacích a transferu znalostí: co se mění? 2025. Dostupné z: <https://www.holec-advokati.cz/cs/novy-zakon-o-vyzkumu-vyvoji-inovacich-a-transferu-znalosti-co-se-meni/>

Statistické zdroje a databáze

Český statistický úřad. Výdaje na výzkum a vývoj. ČSÚ, 2025. Dostupné z: https://csu.gov.cz/vydaje-na-vav?pocet=10&start=0&1_pocet=10&1_start=0&podskupiny=212&razeni=-datumVydani&1_razeni=-datumVydani&1_vlastnostiVystupu=18&1_podskupiny=211

EUROSTAT. Statistics on Research and Development. Eurostat. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat>

OECD. Main Science and Technology Indicators (MSTI database) – OECD Data Explorer, 2025. Dostupné z: [https://data-explorer.oecd.org/vis?df\[ds\]=DisseminateFinalDMZ&df\[id\]=DSD_MSTI%40DF_MSTI&df\[ag\]=OECD.STI.STP&dq=A.G%2BT_RS...&lom=LASTNPERIODS&lo=5&to\[TIME_PERIOD\]=false&vw=ov](https://data-explorer.oecd.org/vis?df[ds]=DisseminateFinalDMZ&df[id]=DSD_MSTI%40DF_MSTI&df[ag]=OECD.STI.STP&dq=A.G%2BT_RS...&lom=LASTNPERIODS&lo=5&to[TIME_PERIOD]=false&vw=ov)

World Intellectual Property Organization (WIPO). Global Innovation Index 2020: Czechia Country Profile. WIPO, 2020. Dostupné z: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2020/cz.pdf

World Intellectual Property Organization (WIPO). Global Innovation Index 2024. Czechia Country Profile. WIPO, 2024. Dostupné z: <https://www.wipo.int/edocs/gii-ranking/2024/cz.pdf>

World Intellectual Property Organization (WIPO). Global Innovation Index 2025 at a Glance. WIPO, 2025. Dostupné z: <https://www.wipo.int/web-publications/global-innovation-index-2025/en/gii-2025-at-a-glance.html>
World Intellectual Property Organization (WIPO). GII Ranking: Czech Republic. WIPO, 2025. Dostupné z: <https://www.wipo.int/gii-ranking/en/czech-republic>

Ostatní

Scottish Funding Council. Outcomes Framework and Assurance Model. Dostupné z: <https://www.sfc.ac.uk/publications/outcomes-framework-and-assurance-model/>

Research Excellence Framework. REF 2029. Dostupné z: <https://2029.ref.ac.uk/>

Využití digitálních editačních nástrojů

Při přípravě textu byly využity mimo jiné i digitální nástroje založené na generativní umělé inteligenci – Claude, ChatGPT a Gemini – výhradně pro editační a harmonizační účely (zejména sjednocení terminologie, zajištění stylistické konzistence a návrhy strukturování textu). Tyto nástroje nesloužily jako zdroj odborných závěrů ani jako náhrada odborného úsudku autorů. Veškeré návrhy vzniklé při této podpoře byly autory kriticky posouzeny, upraveny a ověřeny z hlediska věcné správnosti, návaznosti argumentace a řádného citování zdrojů. Rozhodnutí o jejich zapracování zůstalo na autorech. Konečná odpovědnost za obsah, interpretaci i doporučení studie náleží v plném rozsahu autorům.

Seznam zkratek

Přehled zkratek použitých v textu, řazených abecedně.

Zkratka	Význam
CERN	Evropská organizace pro jaderný výzkum
ČSÚ	Český statistický úřad
EIS	European Innovation Scoreboard
EK	Evropská komise
ERA	Evropský výzkumný prostor
ESA	Evropská kosmická agentura
EU	Evropská unie
FAIR	Findable, Accessible, Interoperable, Reusable (principy správy výzkumných dat)

FP10	Framework Programme 10 (10. rámcový program EU pro výzkum a inovace)
GA ČR	Grantová agentura České republiky
GBER	General Block Exemption Regulation (nařízení o blokových výjimkách, Nařízení Komise EU č. 651/2014)
GII	Global Innovation Index (Index globální inovační výkonnosti)
HDP	Hrubý domácí produkt
IS VaVal	Informační systém výzkumu, vývoje a inovací
ISVS	Informační systémy veřejné správy
KPI	Key Performance Indicators (klíčové ukazatele výkonnosti)
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MSTI	Main Science and Technology Indicators (Hlavní ukazatele vědy a technologií, databáze OECD)
NP VaVal	Národní politika výzkumu, vývoje a inovací
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj)
RDI	Research, Development and Innovation (výzkum, vývoj a inovace; anglický ekvivalent VaVal)
RVVI	Rada pro výzkum, vývoj a inovace (od účinnosti zákona č. 328/2025 Sb.: Rada pro výzkum, vývoj, inovace a transfer znalostí)
TA ČR	Technologická agentura České republiky
TTO	Technology Transfer Office (kancelář / útvar pro transfer technologií)
VaVal	Výzkum, vývoj a inovace
VO	Výzkumná organizace
VVI	Veřejná výzkumná instituce

¹ https://csu.gov.cz/vydaje-na-vav?pocet=10&start=0&1_pocet=10&1_start=0&podskupiny=212&razeni=-datumVydani&1_razeni=-datumVydani&1_vlastnostiVystupu=18&1_podskupiny=211

² https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=R%26D_expenditure

³ <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/attachment/879767/Factsheet%20-%20Implementation%20of%20the%20European%20Research%20Area.pdf>

⁴ <https://www.wipo.int/gii-ranking/en/czech-republic>

⁵ https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2020/cz.pdf

⁶ <https://www.wipo.int/web-publications/global-innovation-index-2025/en/gii-2025-at-a-glance.html>

⁷ https://commission.europa.eu/document/download/97e481fd-2dc3-412d-be4c-f152a8232961_en?filename=The%20future%20of%20European%20competitiveness%20_%20A%20competitiveness%20strategy%20for%20Europe.pdf

⁸ <https://www.consilium.europa.eu/media/ny3j24sm/much-more-than-a-market-report-by-enrico-letta.pdf>

⁹ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/2f9fc221-86bb-11ef-a67d-01aa75ed71a1/language-en>

¹⁰ https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2025/10/oecd-science-technology-and-innovation-outlook-2025_bae3698d/5fe57b90-en.pdf

¹¹ https://reports.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2026.pdf

¹² https://ec.europa.eu/assets/rtd/eis/2025/ec_rtd_eis-country-profile-cz.pdf

¹³ <https://www.wipo.int/web-publications/global-innovation-index-2025/assets/89507/global-innovation-index-2025-en.pdf>

¹⁴ https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2025/03/oecd-economic-surveys-czechia-2025_be8bcafe/7a70af5c-en.pdf

¹⁵ <https://www.nku.cz/cz/pro-media/tiskove-zpravy/kontroly-nku-v-roce-2025-vysledky-casto-neodpovidaji-vysokym-investicim-id15537/>

¹⁶ https://ec.europa.eu/assets/rtd/ris/2025/ec_rtd_ris-regional-profile-cz.pdf

¹⁷ https://csu.gov.cz/vydaje-na-vav?pocet=10&start=0&1_pocet=10&1_start=0&podskupiny=212&razeni=-datumVydani&1_razeni=-datumVydani&1_vlastnostiVystupu=18&1_podskupiny=211

¹⁸ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=R%26D_expenditure

¹⁹ <https://www.nku.cz/cz/pro-media/tiskove-zpravy/pres-temer-tricetimiliardovou-podporu-cesky-vyzkum-stale-pokulhava-za-evropou-id14859/>

²⁰ https://ec.europa.eu/assets/rtd/ris/2025/ec_rtd_ris-regional-profile-cz.pdf

²¹ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5b2811d1-16be-11e8-9253-01aa75ed71a1/language-en>

²² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/ALL/?uri=CELEX:32016L0801>

²³ <https://european-research-area.ec.europa.eu/era-policy-agenda-2025-2027>

²⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:32022H2415>

²⁵ <https://www.sfc.ac.uk/publications/outcomes-framework-and-assurance-model/>

²⁶ https://www.spcr.cz/images/pdf/2022_Analyza_administrativni_zateze_v_oblasti_VVI.pdf

²⁷ <https://2029.ref.ac.uk/>

²⁸ https://storage.knaw.nl/2022-06/SEP_2021-2027.pdf

Informace pro autory

ERGO je recenzovaný časopis se zaměřením na analýzy a trendy výzkumu, technologií a inovací. Do časopisu mohou být zařazeny jen původní a dosud nepublikované články, které úspěšně projdou recenzním řízením.

Příjem článků a recenzní řízení

- Články jsou od autorů přijímány průběžně v elektronické formě na adrese uvedené v tiráži časopisu. Přijímány jsou pouze články, které dosud nebyly publikovány v jiném periodiku a ani nejsou současně jinému periodiku k publikování nabídnuty.
- Každý došlý článek nejprve posoudí odpovědný redaktor a rozhodne o jeho přijetí do recenzního řízení. O přijetí či nepřijetí článku do recenzního řízení informuje odpovědný redaktor autora článku.
- V recenzním řízení posuzují každý článek nezávisle na sobě minimálně dva recenzenti.
- Recenzní řízení probíhá anonymně. Pokud si recenzent přeje zůstat v anonymitě i po skončení recenzního řízení, nebude jeho totožnost zveřejněna mimo okruh redakční rady.
- Každý z recenzentů se vysloví pro publikování (bez výhrad nebo s drobnými úpravami), přepracování nebo zamítnutí článku a své rozhodnutí zdůvodní v recenzním posudku.
- Redakční rada se seznámí s recenzními posudky a rozhodne o publikování, přepracování nebo zamítnutí článku. Odpovědný redaktor oznámí rozhodnutí redakční rady autorovi článku.
- Pokud dojde k přepracování článku a odpovědný redaktor bude mít pochybnosti o kvalitě tohoto přepracování, bude novou verzi článku konzultovat s recenzentem, který přepracování doporučil.
- Redakce si vyhrazuje právo upravit článek a všechny jeho části podle redakčních zvyklostí; provedené úpravy budou s autorem konzultovány formou autorské korektury článku.

Formální náležitosti rukopisu

- Články jsou přijímány v českém, slovenském nebo anglickém jazyce a v textovém formátu kompatibilním s editorem MS Word.
- Článek musí mít standardní strukturu vědeckého článku, tj. kromě vlastního textu musí navíc obsahovat zejména abstrakt (v rozmezí 500 až 1 000 znaků), klíčová slova a seznam použité literatury. Vhodné je doplnit rovněž stručnou informaci o autorech. Název článku, abstrakt a klíčová slova musí být dodány kromě původního jazyka rovněž v angličtině.
- Doporučený rozsah článku je cca 15 000 znaků, doplněný 3 grafy, obrázky nebo tabulkami standardní velikosti, což odpovídá zhruba třem tiskovým stranám v časopise.
- Rukopisy je nejlépe psát v co nejjednodušší grafické podobě, pokud možno bez různých grafických odrážek a speciálního formátování.
- V jednom článku je vhodné použít nejvýše dvě úrovně mezititulků.
- Všechny grafy a tabulky jsou při sazbě vytvářeny znovu. Kromě náhledu jejich požadované podoby v textu je proto vždy vhodné dodat také zdrojová data v samostatných souborech (grafy nejlépe v MS Excelu, tabulky v MS Wordu).
- Optimální rozlišení fotografií a obrázků pro tisk je 300 dpi, tj. běžná fotografie na šířku jednoho sloupce sazby by měla mít cca 1 200 × 900 bodů (větší rozlišení nevadí, menší ano).
- Odkazy na použitou literaturu v souladu s ČSN ISO 690 (viz konkrétní příklady použití v časopise).
- Poznámky pod čarou (pokud jsou nutné – např. vysvětlení podružných detailů, které by v textu odvádělo od právě probírané problematiky) jsou obvykle z grafických důvodů umísťovány na konec článku a je vhodné uvádět je tam všechny souhrnně už v rukopise; poznámky pod čarou se číslují od začátku dokumentu a v textu jsou vyznačeny horním indexem.

Submission of manuscripts

ERGO is a reviewed journal oriented at analyses and trends in research, technologies, and innovations. The journal only accepts original, unpublished articles that pass the review process.

Article acceptance and the review process

- Articles are accepted from their authors continuously, in electronic form, at the address listed in the imprint. Only articles that have not been published in any other periodical and are not at the same time offered to another periodical are accepted.
- Every received article is first considered by the executive editor who decides whether to accept it for the review process. The executive editor informs the author of the article whether the article was or was not accepted for the review process.
- A minimum of two reviewers assess every article during the review process.
- The review process is anonymous. If a reviewer wishes to remain anonymous even after the end of the review process, their identity will not be disclosed to anyone outside of the editorial board.
- Each reviewer gives their opinion as to whether to publish (without qualifications or with minor modifications), rework, or reject the article and provides reasons for their decision in a review assessment.
- The editorial board reads the review assessments and decides whether to publish, rework, or reject the article. The executive editor informs the author of the article of the board's decision.
- If the article is reworked and the executive editor has doubts about the quality of the reworking, the new version of the article will be discussed with the reviewer who recommended the reworking.
- The editors reserve the right to modify articles and all their parts according to editorial custom; performed modifications will be discussed with the author through an author's editing of the article.

Formal requisites for manuscripts

- Articles are accepted in Czech, Slovak, or English in a text format compatible with the MS Word text processor.
- Articles must have the standard structure of scientific articles, i.e. in addition to the text itself, they must contain an abstract (between 500 and 1000 characters), keywords, and a list of used literature. Brief information about the authors may also be included. The name of the article, abstract, and the keywords must be also supplied in English in addition to the original language.
- The recommended length of articles is 15 000 characters with 3 charts, pictures, or tables of standard size which corresponds to three print pages in the journal.
- Manuscripts should use simple formatting, ideally without graphical bullets and other special formatting.
- A single article should use no more than two levels of subheadings.
- All charts and tables are reset during typesetting. In addition to their requested form within the text, source data should be included in separate files (charts in MS Excel, tables in MS Word).
- The optimum resolution for photos and images for printing is 300 dpi, i.e. a regular photo of the width of one typeset column should have approximately 1 200×900 pixels (higher resolution is fine, lower is not).
- Links to used literature should comply with ČSN ISO 690 (see specific examples in the journal).
- Footnotes (if required – for example, to explain secondary details that would distract from the discussed topic in the text) are usually placed at the end of the text for graphical reasons and should be placed there in the manuscript as well; footnotes are numbered from the beginning of the document and indicated by superscript.

